

ΜΠΣ «Σπουδές στην εκπαίδευση»
Διπλωματική Εργασία

Θέμα: Πώς τα αγόρια και τα κορίτσια εφηβικής ηλικίας επιλέγουν τους φίλους/ ες τους;
Από ποιους
επηρεάζονται;

Λιούση Ιωάννα
(Α.Μ.: 109874)

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Δημάκος

Πάτρα, Μάιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέας/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέας/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Πώς τα αγόρια και τα κορίτσια εφηβικής ηλικίας επιλέγουν τους φίλους/ ες τους; Από
ποιους
επηρεάζονται;

Λιούση Ιωάννα

Πάτρα, Μάιος 2024

Πρόλογος

Στην μεταπτυχιακή αυτή εργασία αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι έφηβοι συνάπτουν φιλίες μεταξύ τους. Στο 1^ο κεφάλαιο αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι έφηβοι επιλέγουν τους φίλους τους στο κρίσιμο αυτό στάδιο της ηλικίας τους. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά στις αλλαγές συμπεριφοράς των εφήβων, προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι συμπεριφορές που εξωτερικεύουν οι έφηβοι κατά το μεταβατικό αυτό στάδιο προς την ενήλικη ζωή. Ακολουθεί αναφορά στις διαφορετικές προσδοκίες των εφήβων διαφορετικού φύλου που αναμένουν από τη σύναψη μιας φιλίας. Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των διαφορών σε σχέση με τα πρότυπα φιλίας που σχετίζονται με το γένος και στα οφέλη που αποκομίζουν οι έφηβοι από τις φιλίες που συνάπτουν με διαφορετικού φύλου άτομα.

Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα κριτήρια επιλογής των φίλων και την επιρροή που δέχονται οι ίδιοι οι έφηβοι αναφορικά με την επιλογή των φίλων τους, τόσο από τους συνομήλικους τους όσο και από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Τέλος γίνεται αναφορά στην επιρροή που ασκεί μία φίλια μεταξύ εφήβων για τη σχολική τους επίδοση.

Στο δεύτερο μέρος της διπλωματικής αυτής εργασίας μας, που αποτελεί και το ερευνητικό πλαίσιο γίνεται προσπάθεια για την αποτύπωση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την μελέτη των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν και αφορούν τα κριτήρια επιλογής των φίλων από τα αγόρια και τα κορίτσια, τους ανθρώπους από τους οποίους επηρεάζονται κατά την επιλογή των φίλων τους και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν και βιώνουν τις φιλίες τους.

Ολοκληρώνοντας τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέπων καθηγητή μου Ιωάννη Δημάκο, για την επιστημονική καθοδήγηση και υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας στα πλαίσια της συνεργασίας μας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κα Ευθυμία Πεντέρη για την ανατροφοδότηση και τις συμβουλές της ως β' αξιολογήτρια με σκοπό το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα.

Περιεχόμενα	
Πρόλογος.....	5
Περίληψη.....	9
Abstract	10
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	11
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	11
1.1 Αλλαγές συμπεριφορές των εφήβων	11
1.2 Οι διαφορετικές προσδοκίες αγοριών και κοριτσιών για τη φιλία	14
1.3 Διαφορές στα πρότυπα φιλίας που σχετίζονται με το φύλο	17
1.4 Τα οφέλη από τη φιλία μεταξύ εφήβων διαφορετικών φύλων	22
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΠΟΥ ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥΣ.....	25
2.1 Η επιρροή που δέχονται οι έφηβοι από τους συνομηλίκους τους	25
2.2 Τα κριτήρια επιλογής των φίλων	29
2.3 Η επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος	32
2.4 Η επιρροή της φιλίας μεταξύ εφήβων στη σχολική τους επίδοση.....	37
2.5 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα	40
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	41
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	41
3.1 Επιλογή ερευνητικής διαδικασίας.....	41
3.2 Συμμετέχοντες	41
3.3 Μέσα συλλογής των δεδομένων.....	42
3.4 Διαδικασία.....	43
4 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	45
4.1 Αποτελέσματα-ανάλυση συνεντεύξεων	45
4.2 Σύνοψη	50
5 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	51
5.1 Ερμηνεία.....	51
5.2 Κοινωνικές /παιδαγωγικές προεκτάσεις	53
5.3 Περιορισμοί της έρευνας - προτάσεις για νέες έρευνες	54

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	62
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΕΥΞΗΣ	64

Περίληψη

Με την μεταπτυχιακή αυτή εργασία επιχειρείται να αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα εφηβικής ηλικίας δημιουργούν φιλίες μεταξύ τους. Η διπλωματική αυτή εργασία περιλαμβάνει, στο πρώτο μέρος μία βιβλιογραφική ανασκόπηση για το εν λόγω θέμα, ενώ στο δεύτερο μέρος γίνεται αναφορά στα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας που έλαβε χώρα στο πλαίσιο της εργασίας αυτής. Κατά την αναζήτηση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία βρέθηκαν αρκετές μελέτες αναφορικά με τον τρόπο επιλογής των φίλων από παιδιά μικρότερης ηλικίας. Για τον λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμη και η διερεύνηση του θέματος αυτού. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του θεωρητικού πλαισίου κρίθηκε απαραίτητη η αναφορά στις αλλαγές της συμπεριφοράς των εφήβων, στις προσδοκίες που έχουν από τη σύναψη μιας φιλίας, στα οφέλη που αποκομίζουν, στα κριτήρια που ενεργοποιούν κατά την επιλογή των φίλων τους, στις επιρροές που δέχονται από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον και άλλα σχετικά ζητήματα. Κατά την ερευνητική διαδικασία χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος, προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις, οι πεποιθήσεις και οι εμπειρίες ενός μικρού αριθμού εφήβων ηλικίας 15-18 ετών σχετικά με το ζήτημα της φιλίας κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσιμης ηλικίας και να προκύψει μία αρτιότερη και βαθύτερη προσέγγιση σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας. Οι έφηβοι ανεξαρτήτου φύλου φαίνεται ότι επιδιώκουν σε κάποιες περιπτώσεις στενότερες φιλίες στις οποίες αναζητούν την αποδοχή και την κατανόηση αλλά ταυτόχρονα επιλέγουν να κοινωνικοποιούνται και σε ένα ευρύτερο πλαίσιο με πιο μεγάλες παρέες. Τα αγόρια επίσης αυτής της ηλικίας φαίνεται να δίνουν μεγαλύτερη αξία σε ψυχαγωγικές παροχές για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, ενώ τα κορίτσια αναζητούν ψυχολογικές παροχές που ικανοποιούν συναισθηματικές ανάγκες. Επίσης όλοι οι έφηβοι ανεξαρτήτου φύλου αυτής της ηλικιακής ομάδας που μελετήθηκε δρουν αυτόνομα κατά τη διαδικασία επιλογής των φίλων τους χωρίς να ζητούν τη συγκατάθεση τρίτων.

Λέξεις κλειδιά: *Εφηβεία, φιλία, σχέσεις εφήβων, κοινωνική ανάπτυξη, συναισθηματική ανάπτυξη, συμπεριφορά εφήβων.*

Abstract

With this master's thesis, an attempt is made to analyze the way in which adolescent people create friendships with each other. This thesis includes, in the first part, a bibliographic review on the subject in question, while in the second part, reference is made to the results of the research process that took place in the context of this work. During the search in the existing literature, several studies were found regarding the way in which friends are chosen by younger children. For this reason, it was deemed appropriate to investigate this issue. In the context of the development of the theoretical framework, it was considered appropriate to refer to the changes in the behavior of teenagers, the expectations they have from establishing a friendship, the benefits they obtain, the criteria they activate when choosing their sexes, the influences they receive from their close family environment and other related issues.

During the research process, the qualitative method was used, in order to explore the opinions, beliefs and experiences of a small number of teenagers aged 15-18 years about the issue of friendship during this critical age and to come up with a better and deeper approach in relation to the subject of the investigation. Adolescents regardless of gender seem to seek in some cases closer friendships in which they seek acceptance and understanding but at the same time choose to socialize in a wider context with larger groups. Boys also of this age seem to place more value on recreational benefits to satisfy their needs, while girls seek psychological benefits that satisfy emotional needs. Also, all teenagers regardless of gender in this studied age group act autonomously in the process of choosing their friends without asking for the consent of third parties.

Key words: *Adolescence, friendship, adolescent relationships, social development, emotional development, adolescent behavior.*

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1.1 Αλλαγές στις συμπεριφορές των εφήβων

Έχει υποστηριχθεί ότι η δραματική αλλαγή στις συμπεριφορές που εξωτερικεύουν οι νέοι (π.χ. παραβατικότητα, χρήση αλκοόλ, χρήση καπνού) κατά τη μεταβατική περίοδο της εφηβείας σχετίζεται έντονα με τις κοινωνικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των συνομηλίκων (Brechwald and Prinstein, 2011, Dishion and Tipsord, 2011, Moffitt, 2007, Veenstra et al., 2013).

Οι θεωρίες των κοινωνικών δικτύων υποδηλώνουν ότι η εμπλοκή των νέων που βρίσκονται σε πρώιμη εφηβική ηλικία, καθώς και των φίλων τους σε παρόμοιες συμπεριφορές οφείλεται σε δύο ταυτόχρονες διαδικασίες κοινωνικοποίησης από τους συνομηλίκους. Πρώτον, τα αποτελέσματα τρόπου επιλογής φίλων υποδηλώνουν ότι οι νέοι τείνουν να γίνονται φίλοι με συνομηλίκους που παρουσιάζουν παρόμοια επίπεδα συμπεριφορών. Δεύτερον, τα αποτελέσματα επιρροής από φίλους υποδηλώνουν ότι οι έφηβοι τείνουν να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους ώστε να μοιάζουν περισσότερο με τους φίλους τους (Steglich et al. 2010).

Αν και υπάρχει μια αυξανόμενη τάση για επισήμανση των παραγόντων που μπορεί να μετριάσουν τις επιδράσεις, λίγα είναι γνωστά αναφορικά με τους παράγοντες εκείνους που μπορεί να κάνουν τους νέους να επιλέξουν φίλους με παρόμοιες συμπεριφορικές τάσεις (Veenstra et al. 2013) .

Τα αποτελέσματα αναφορικά με τον τρόπο επιλογής φίλων έχουν ουσιαστικές επιπτώσεις για την κατανόηση της κοινωνικής και συμπεριφορικής ανάπτυξης των εφήβων. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα του τρόπου επιλογής των φίλων μπορεί να δημιουργήσουν ένα πρότυπο συναλλαγών μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος που επιφέρουν επιπτώσεις τόσο στις κοινωνικές σχέσεις όσο και στη μακροπρόθεσμη προσαρμογή των νέων στον περίγυρο τους. Παρουσιάζοντας συγκεκριμένες συμπεριφορές (π.χ. εξωτερικεύοντας συμπεριφορές) οι έφηβοι μπορούν και έχουν νέες κοινωνικές ευκαιρίες (για παράδειγμα μπορούν και συνάπτουν νέες σχέσεις) ή επίσης μπορούν και διατηρούν τις υπάρχουσες σχέσεις με τους συνομηλίκους (Moffitt, 2007).

Αντίθετα, τα αποτελέσματα του τρόπου αποεπιλογής ή απομάκρυνσης φίλων μπορεί να οδηγήσουν σε διάλυση φιλιών. Ο όρος «αποεπιλογή» φίλων σημαίνει ότι οι έφηβοι μπορεί να διακόψουν τους δεσμούς φιλίας με συνομηλίκους που είναι ανόμοιοι με τους ίδιους (DeLay et al., 2013).

Ο τρόπος επιλογής των φίλων αποτελεί μια δυναμική διαδικασία μεταξύ των συμπεριφορών των εφήβων και της διαμόρφωσης των κοινωνικών τους σχέσεων. Επιλέγοντας να πίνουν αλκοόλ, να καπνίζουν τσιγάρα ή να συμμετέχουν σε παραβατικές πράξεις, οι έφηβοι συμμετέχουν ενεργά στην αναδιοργάνωση του κοινωνικού τους πλαισίου (Dishion, 2013).

Ένα αρχικό βήμα για την κατανόηση αυτών των διαδικασιών είναι να εξεταστούν λεπτομερέστερα οι παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα του τρόπου επιλογής των φίλων. Τα αποτελέσματα του τρόπου επιλογής που βασίζονται σε συμπεριφορές εξωτερίκευσης μπορεί να είναι κρίσιμης σημασίας για εξέταση στην πρώιμη εφηβική περίοδο για τουλάχιστον δύο λόγους. Πρώτον, η εξωτερικευμένη συμπεριφορά γίνεται ιδιαίτερα ελκυστική στην ηλικία της πρώιμης εφηβείας, καθώς μπορεί να επιτρέψει στους έφηβους να γεφυρώσουν το χάσμα ωριμότητας (Moffitt 1993, 2007). Οι έφηβοι βιώνουν αυτό το χάσμα ωριμότητας όταν αισθάνονται βιολογικά ώριμοι, αλλά η κοινωνία δεν τους εκχωρεί δικαιώματα και ευθύνες ενηλίκων. Οι έφηβοι που βιώνουν το χάσμα ωριμότητας μπορεί να είναι πιθανό να συμμετάσχουν σε συμπεριφορές που θα ήταν αποδεκτές από ενήλικες, όπως η συμπεριφορά εξωτερίκευσης (Moffitt, 2007). Δεύτερον, η ωρίμανση του εγκεφάλου κατά την πρώιμη εφηβεία σχετίζεται με αυξημένη ευαισθησία σε διάφορες κοινωνικές ανταμοιβές προτού αναπτυχθεί πλήρως ο γνωστικός έλεγχος (Blakemore and Mills, 2014).

Η επιθυμία να προσελκύσει ένας έφηβος ικανοποιητικό αριθμό από φίλους μπορεί να είναι ιδιαίτερα ισχυρή στην πρώιμη εφηβεία. Για αυτούς τους λόγους, η πρώιμη εφηβεία μπορεί να είναι μια σημαντική περίοδος για την κατανόηση των επιδράσεων του τρόπου επιλογής με βάση τις εξωτερικευμένες συμπεριφορές. Προηγούμενες έρευνες δείχνουν ότι οι πρώιμοι έφηβοι επιλέγουν φίλους με βάση την ομοιότητα στις εξωτερικές συμπεριφορές, όπως οι παραβατικές δραστηριότητες, η χρήση αλκοόλ και το κάπνισμα (Burk et al., 2012). Ωστόσο, δεν είναι όλοι οι έφηβοι εξίσου πιθανό να παρουσιάσουν

τέτοιες αντιδράσεις. Επιπλέον, τα ευρήματα σχετικά με την επιλογή φιλίας σχετικά με την εξωτερική συμπεριφορά αποδείχθηκαν ασυνεπή σε άλλες έρευνες (Weerman, 2011).

Η εφηβική ανάπτυξη μπορεί να σχετίζεται με τα αποτελέσματα του τρόπου επιλογής των φίλων, ωστόσο δεν έχει μελετηθεί ως μεταβλητή χρησιμοποιώντας μοντέλα που υπολογίζουν ταυτόχρονα τα αποτελέσματα της επιλογής και της επιρροής. Η εφηβική ανάπτυξη επιταχύνει την εμπειρία του χάσματος ωριμότητας (Moffitt 1993), καθώς και μια αυξημένη ευαισθησία σε κοινωνικές ανταμοιβές, όπως αυτές που προέρχονται από τη φιλία (Blakemore and Mills, 2014).

Επιπλέον, η πρόωγη εφηβική ανάπτυξη θεωρείται γενικά παράγοντας κινδύνου για την ανάπτυξη συμπεριφοράς εξωτερίκευσης μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Τα πρώτα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι μεταξύ αγοριών που παρουσιάζουν πιο προχωρημένα επίπεδα εφηβικής ανάπτυξης, η συμπεριφορά που εξωτερικεύουν σχετίζεται με την συμπεριφορά των ίδιων των αγοριών, ενώ αυτό δεν ισχύει για τα αγόρια με λιγότερο προχωρημένη εφηβική ανάπτυξη (Felson & Haynie, 2002).

Ο Westling και οι συνεργάτες του (Westling et al., 2008) διαπίστωσαν ότι η συσχέτιση μεταξύ της εφηβικής ανάπτυξης και της συμπεριφοράς εξωτερίκευσης μετριάστηκε όταν υπάρχει σχέση με συνομηλίκους με παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που είναι κορίτσια και όχι αγόρια.

Επιπλέον, μεταξύ των αναπτυσσόμενων κοριτσιών, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φίλοι μπορεί να είναι σημαντικοί για την ανάπτυξη εξωτερίκευσης συμπεριφορών, όπως η παραβατικότητα (Stattin et al., 2011). Τέλος, η παραβατικότητα των φίλων επηρεάζει τη συσχέτιση μεταξύ της πρόωγης εφηβικής ανάπτυξης και της εξωτερίκευσης συμπεριφορών (δηλαδή, παραβατικότητας) για αγόρια και κορίτσια με παρόμοιο τρόπο και επομένως είναι δυνατόν να μελετηθούν αυτές οι επιπτώσεις για αγόρια και κορίτσια ταυτόχρονα. Έτσι, μπορεί να αναμένεται ότι οι πρόωμοι έφηβοι με πιο προχωρημένη εφηβική ανάπτυξη ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τις κοινωνικές ανταμοιβές που σχετίζονται με την εξωτερίκευση της συμπεριφοράς και επομένως μπορεί να είναι πιο πιθανό να επιλέξουν φίλους με βάση την ομοιότητα στις τάσεις εξωτερίκευσης της συμπεριφοράς (Lynne et al., 2007).

1.2 Οι διαφορετικές προσδοκίες αγοριών και κοριτσιών για τη φιλία

Τα αγόρια και τα κορίτσια θέλουν διαφορετικά πράγματα από τις φίλιες τους. Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα κορίτσια δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην οικειότητα και την υποστήριξη από τους φίλους/φίλες τους, ενώ τα αγόρια δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην απόλαυση και τη συντροφικότητα. Συγκεκριμένα, αυτές οι διαφορές μεταξύ των φύλων ήταν πιο εμφανείς μεταξύ των μαθητών γυμνασίου σε σύγκριση με τους μαθητές του δημοτικού (Lynne et al., 2007).

Οι φίλιες αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ζωής του ανθρώπου ήδη από την παιδική ηλικία και μετέπειτα στην εφηβική ηλικία. Πολυάριθμες μελέτες έχουν συμπεράνει ότι οι υποστηρικτικές φίλιες μπορούν να περιορίσουν τις επιπτώσεις των στρεσογόνων παραγόντων ήδη από την παιδική ηλικία, όπως ο εκφοβισμός και οι οικογενειακές αντιξοότητες. Υπό το πρίσμα των διαφορών μεταξύ των φύλων στις ανδρικές και γυναικείες φίλιες, οι συγγραφείς της μελέτης Rudolph & Dodson, (2022) αναρωτήθηκαν εάν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φύλων στα χαρακτηριστικά που αναζητούν τα παιδιά και οι έφηβοι στις φίλιες τους. Αυτές οι διαφορές μπορεί να επηρεάσουν την κοινωνικό - συναισθηματική υποστήριξη που λαμβάνουν τα αγόρια και τα κορίτσια από τους φίλους τους.

Οι Blakemore & Mills, (2014) σε μελέτη τους αναφέρουν ότι οι φίλιες χρησιμεύουν ως ένας από τους πιο διαμορφωτικούς τύπους σχέσεων κατά την παιδική και εφηβική ηλικία. Επισημαίνει ότι ενώ οι υγιείς φίλιες μπορούν να παρέχουν προστασία έναντι των εμπειριών στρες, οι ανθυγιεινές φίλιες μπορούν να θέσουν τους νέους στον κίνδυνο ψυχολογικών δυσκολιών. Ωστόσο, ο βαθμός στον οποίο οι νέοι αναζητούν υποστήριξη από φίλους σε περιόδους άγχους και η αποτελεσματικότητα αυτής της υποστήριξης εξαρτώνται από το αν λαμβάνουν τις συγκεκριμένες φιλικές συμπεριφορές που εκτιμούν περισσότερο. Είναι ενδιαφέρον να προσδιοριστεί ποια χαρακτηριστικά και αξίες των φίλων εκτιμούν περισσότερο τα κορίτσια και τα αγόρια και εάν αυτές οι αξίες αλλάζουν σε μια κρίσιμη μεταβατική περίοδο από την παιδική ηλικία στην εφηβεία. Η κατανόηση αυτών των διαφορών στις αξίες της φιλίας μπορεί να βοηθήσει τους ενήλικες να κατανοήσουν πώς να διδάξουν καλύτερα τους νέους να αναπτύσσουν στενές φίλιες και να χρησιμοποιούν τις φίλιες ως πηγή για την αντιμετώπιση του άγχους.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι ψυχολογικές παροχές, όπως η οικειότητα και η υποστήριξη, αποτελούν ισχυρότερο μέρος των γυναικείων φιλιών που ξεκινούν από νεαρή ηλικία. Για παράδειγμα, τα νεαρά κορίτσια αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στη συζήτηση (π.χ. μοιράζονται μυστικά, αυτό-αποκαλύπτονται) με τους φίλους τους και τείνουν να είναι πιο στοργικά με τους φίλους τους σε σύγκριση με τα αγόρια (Blakemore & Mills, 2014).

Οι ψυχαγωγικές παροχές, όπως η συντροφιά και η απόλαυση, μπορεί να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στις αντρικές φιλίες, καθώς τα νεαρά αγόρια τείνουν να συμμετέχουν σε κοινά αθλήματα και δραστηριότητες πιο συχνά από τα κορίτσια. Οι ερευνητές εξέτασαν επίσης εάν αυτές οι διαφορές μεταξύ των φύλων θα μπορούσαν να ενταθούν κατά την εφηβεία, όταν οι ρόλοι των φύλων ενισχύονται μέσω της κοινωνικοποίησης (Blakemore & Mills, 2014).

Οι συγγραφείς της μελέτης Rudolph & Dodson, (2022) συμπεριέλαβαν (73) παιδιά δημοτικού σχολείου (μέση ηλικία 10 ετών) και (80) μαθητές γυμνασίου (μέση ηλικία 12 ετών) από δύο σχολεία στις Μεσοδυτικές Ηνωμένες Πολιτείες. Τα παιδιά απάντησαν σε ένα κατάλογος ερωτήσεων για τις αξίες της φιλίας που τους ζητούσε να βαθμολογήσουν τον βαθμό στον οποίο εκτιμούσαν ορισμένα χαρακτηριστικά μέσα στις φιλίες τους. Αυτά τα (18) χαρακτηριστικά επικεντρώθηκαν είτε σε ψυχολογικές παροχές (οικειότητα και υποστήριξη) είτε σε ψυχαγωγικές παροχές (συντροφικότητα και απόλαυση). Ζητήθηκε επίσης από τους νέους να επιλέξουν τις τρεις παροχές που εκτιμούσαν περισσότερο.

Τα ευρήματα έδειξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φύλων που ήταν ιδιαίτερα εμφανείς μεταξύ των μαθητών γυμνασίου. Για παράδειγμα, τόσο τα αγόρια του Γυμνασίου όσο και του Δημοτικού βαθμολόγησαν τα είδη απόλαυσης (π.χ. έναν φίλο για να παίξουν παιχνίδια) υψηλότερα από τα κορίτσια. Όμως, μόνο τα αγόρια του Γυμνασίου ήταν πιο πιθανό από τα κορίτσια να επιλέξουν ένα αντικείμενο απόλαυσης ή ένα αντικείμενο συντροφιάς (π.χ. έναν φίλο με κοινά χόμπι και ενδιαφέροντα) ως μια από τις πιο πολύτιμες παροχές τους.

Τα κορίτσια με υψηλό βαθμό οικειότητας (π.χ. ένας φίλος για να τα κάνει να νιώθουν καλύτερα όταν στενοχωριούνται) και υποστηρικτικά αντικείμενα (π.χ. ένας φίλος για να δώσει καλές συμβουλές) ήταν περισσότερα σε σύγκριση με τα αγόρια νεότερης ηλικίας και ήταν επίσης πιο πιθανό να επιλέξουν ένα αντικείμενο οικειότητας σε

μεγαλύτερο βαθμό. Σημειωτέο, αυτές οι διαφορές δεν ήταν εμφανείς στα παιδιά του δημοτικού σχολείου.

Σε κρίσιμη μετάβαση στην εφηβεία, τα κορίτσια αρχίζουν γενικά να δίνουν μεγαλύτερη αξία σε ψυχολογικές παροχές που ικανοποιούν συναισθηματικές ανάγκες, όπως η παροχή και η λήψη υποστήριξης και η ανάπτυξη οικειότητας, ενώ τα αγόρια γενικά αρχίζουν να δίνουν μεγαλύτερη αξία σε ψυχαγωγικές παροχές που ικανοποιούν απτές ανάγκες, όπως το μοίρασμα ενδιαφερόντων και το να απολαμβάνουν ο ένας την παρέα του άλλου (Rudolph & Dodson, 2022).

Αυτές οι διαφορές φύλου για το πώς αντιλαμβάνονται τις αξίες της φιλίας μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Εάν τα κορίτσια δίνουν μεγαλύτερη αξία στην οικειότητα στις φίλιες τους, πιθανότατα θα αναζητήσουν εγγύτητα και συναισθηματική υποστήριξη στις φίλιες τους περισσότερο από ότι τα αγόρια. Αυτή η αυξημένη οικειότητα μπορεί να προωθήσει μεγαλύτερη εν συναίσθηση και συναισθηματική κοινωνική ικανότητα και να παρέχει στα κορίτσια ένα σύστημα υποστήριξης για να τα προστατεύει από τη συναισθηματική δυσφορία. Από την άλλη πλευρά, η έμφαση στην οικειότητα θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει τα κορίτσια να εμπλέκονται υπερβολικά το ένα στα προβλήματα του άλλου, γεγονός που θα μπορούσε να αυξήσει τη συναισθηματική δυσφορία.

Η ισχυρότερη τάση των αγοριών να αναζητούν συντροφικότητα και απόλαυση από τις φίλιες τους μπορεί επίσης να επιφέρει κοινωνικό-συναισθηματικά οφέλη. Για παράδειγμα, το να μοιράζονται δραστηριότητες με φίλους πιθανότατα προάγει την αίσθηση του «ανήκειν» και της άνεσης και η διασκέδαση και η απόλαυση με φίλους πιθανότατα αυξάνει το θετικό αποτέλεσμα. Ωστόσο, εάν η απόλαυση εκτιμάται σε βάρος της οικειότητας και της υποστήριξης, αυτό μπορεί να οδηγήσει τα αγόρια να αγνοήσουν αντί να αντιμετωπίσουν τους στρεσογόνους παράγοντες (Rudolph & Dodson, 2022).

1.3 Διαφορές στα πρότυπα φιλίας που σχετίζονται με το φύλο

Η κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους είναι μεγάλης σημασίας για τα παιδιά καθώς αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη των σχέσεων με τα άλλα παιδιά (Schaffer, 1996). Η έρευνα έδειξε πάνω σε αυτό το θέμα και πάλι ότι η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των αλληλεπιδράσεων συμβαίνουν σε ομάδες παιδιών από το ίδιο φύλο: τα αγόρια είναι μέλη των ομάδων αγοριών και τα κορίτσια μέλη των ομάδων κοριτσιών (Underwood, 2004).

Αυτές οι διαχωρισμένες ομάδες φύλου υπάρχουν από τη πρώιμη παιδική ηλικία έως την πρώιμη εφηβεία. Μελέτες σε ομάδες συνομηλίκων δείχνουν ότι τα παιδιά έλκονται από άλλους με τους οποίους μοιράζονται παρόμοια χαρακτηριστικά. Η ομοιότητα μεταξύ των ατόμων δημιουργεί σχέσεις που είναι συγχρονισμένες (Campell et al., 2015).

Αυτό περιγράφεται συχνά με τον όρο «ομοφυλία» (McPherson et al., 2001, Pijl et al., 2011) και είναι επίσης γνωστή ως «υπόθεση ομοιότητας» (Male, 2007). Τουλάχιστον δύο κριτήρια καλύπτουν την ομοιότητα των συνομηλίκων στις ομάδες του ίδιου φύλου: η επιρροή και η επιλογή (Ennet & Bauman, 1994).

Η συμπεριφορά των παιδιών μπορεί να επηρεαστεί από τους συνομηλίκους τους στην ομάδα και αυτό συμβάλλει στην ομοιογένεια της ομάδας των παιδιών αυτών (Zosuls et al., 2011). Η επιλογή αναφέρεται στο πώς ορισμένα ενδιαφέροντα ή ορισμένες συμπεριφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κριτήρια επιλογής για τη δημιουργία ομάδων συνομηλίκων. Ένα σημαντικό κριτήριο επιλογής είναι φυσικά το φύλο. Η υπόθεση της ομοιότητας δίνει μια εξήγηση για το γεγονός ότι τα αγόρια επιλέγουν συνήθως αγόρια και τα κορίτσια επιλέγουν κορίτσια ως μέλη των ομάδων συνομηλίκων τους. Μαζί με το φύλο επίσης και άλλα χαρακτηριστικά είναι σημαντικά για το σχηματισμό μιας ομάδας. Για παράδειγμα έφηβοι με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως η κοινωνικότητα ή η ελκυστική εμφάνιση μπορούν να θεωρηθούν ως δυνητικά μέλη συγκεκριμένων ομάδων συνομηλίκων (Dijkstra et al., 2007).

Μεγάλο μέρος της έρευνας σχετικά με τις σχέσεις με τους συνομηλίκους των παιδιών έχει προσπαθήσει να εξηγήσει τις σχέσεις στο εσωτερικό της ομάδας παιδιών ίδιου φύλου (Underwood, 2004). Η πλειοψηφία των μελετών επικεντρώνεται σε ομάδες που έχουν αγόρια ως υποκείμενο μελέτης. Οι ψυχολόγοι τείνουν ιδιαίτερα να μελετούν μόνο τα αγόρια. Ο κύριος λόγος για τη μελέτη των αγοριών είναι ότι η αντικοινωνική

συμπεριφορά και η παραβατικότητα βρέθηκαν κυρίως μεταξύ των αγοριών και η έρευνα προσπάθησε να περιγράψει και να κατανοήσει την κουλτούρα των συνομηλίκων ανάμεσά στις παρέες τους (Kohlberg et. al, 1972, Putallaz, 1983, Coie & Dodge, 1998).

Ορισμένες από τις μελέτες που αφορούν και τις δύο κατηγορίες φύλων και έχουν επικεντρωθεί στην εξερεύνηση των διαφορών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών ισχυρίζονται ότι τα αγόρια και τα κορίτσια αναπτύσσουν διαφορετικές κουλτούρες στο πλαίσιο των σχέσεων τους με τα άτομα του ίδιου φύλου. Η Maccoby (1990, 1998) έχει μιλήσει ιδιαίτερα για αυτό που περιγράφει ως τη θεωρία των δύο πολιτισμών. Αυτή η θεωρία αναφέρει ότι τα αγόρια και τα κορίτσια μεγαλώνουν σε δύο σαφώς διαχωρισμένους πολιτισμούς (Maccoby & Jacklin, 1987, Thorne, 1993).

Η Maccoby (1990, 1998) διαπίστωσε ότι τα αγόρια και τα κορίτσια στο γυμνάσιο μπορούν να αντιπαραβληθούν με βάση το στυλ παιχνιδιού, τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, τη δύναμη και τη δυναμική της ομάδας και τις φιλίες. Τα αγόρια εστιάζουν περισσότερο από τα κορίτσια σε θέματα κυριαρχίας και διατήρησης της κοινωνικής θέσης, του σκληρού παιχνιδιού και τη σωματική επιθετικότητα και έχουν περισσότερα ενσωματωμένα κοινωνικά δίκτυα από τα κορίτσια (Mathieson & Banerjee, 2011). Οι φίλοι και οι συμπαίκτες των αγοριών τείνουν να είναι φίλοι και συμπαίκτες με άλλους (Benenson, 1993, Parker & Seal, 1996, Fabes et al., 2003), ενώ τα κορίτσια τονίζουν σχέσεις που βασίζονται σε δυαδικές φιλίες παρά σε μεγαλύτερες πιο δομημένες ομάδες (Lubbers et al., 2011).

Οι Gillespie, Lever, Frederick & Royce (2015) σε μελέτη τους συνοψίζουν αυτή τη διαφορά ανάμεσα στα φύλα αναφέροντας ότι οι γυναικείες φιλίες συνήθως γίνονται «πρόσωπο με πρόσωπο» εστιάζοντας κυρίως στη συναισθηματική αυτο-αποκάλυψη, ενώ οι ανδρικές φιλίες διεξάγονται «πλάι-πλάι», με την επικέντρωση σε δραστηριότητες που εστιάζουν σε κοινά ενδιαφέροντα. Δηλαδή συμμετέχουν σε κοινές ομάδες συνομηλίκων, όπου αναπτύσσονται κοινά ενδιαφέροντα με τους άλλους και περισσότερες κοινωνικές επαφές.

Ο Lever (1978) σε μελέτη του αναφέρει ότι το μεγαλύτερο μέγεθος των ομάδων των αγοριών τις περισσότερες φορές μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι συμμετέχουν περισσότερα αγόρια παρά κορίτσια στον οργανωμένο αθλητισμό. Μάλιστα αναφέρει ότι στις σκανδιναβικές χώρες ότι κάτι τέτοιο δεν εξακολουθεί να συμβαίνει όπως στο

παρελθόν, αλλά σε ομαδικά αθλήματα, όπως για παράδειγμα στο ποδόσφαιρο, εξακολουθεί να είναι πιο δημοφιλές άθλημα στα αγόρια.

Οι Urberg, Degirmencioglu, Tolson & Halliday-Scher (1995) σε μελέτη τους διαπίστωσαν ότι υπάρχουν περισσότερα μέλη μίας ομάδας μεταξύ των κοριτσιών παρά μεταξύ των αγοριών.

Οι Salmivalli et al. (1997) υποστήριξαν ότι η επιθετικότητα και ο εκφοβισμός σε ομάδες συνομηλίκων μπορεί να έχουν διαφορετικές μορφές μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών, αναφέροντας ότι τα αγόρια τσακώνονται αλλά τα κορίτσια χειραγωγούν. Επίσης, τα προσβεβλημένα αγόρια εγκαταλείπουν την ομάδα, ενώ τα κορίτσια θυματοποιούνται μένοντας στην ομάδα. Παράγοντες όπως η εθνικότητα και η επιθετικότητα προσθέτουν πολυπλοκότητα στις μελέτες πιθανών διαφορών μεταξύ των εφήβων των δύο φύλων. Ο Thorne (1993) αμφισβήτησε αυτές τις διαφορές λέγοντας ότι η προσέγγιση διαφορετικών πολιτισμών υπερβάλλει της διαφοράς του φύλου και παραμελεί τη διακύμανση μεταξύ των φύλων, συμπεριλαμβανομένων των πηγών διαίρεσης και των κοινοτήτων, όπως η κοινωνική τάξη και η εθνικότητα. Υποστήριξε ότι μπορεί και τα αγόρια και τα κορίτσια κατά μέσο όρο να φαίνεται ότι αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά αυτή η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων συχνά είναι μεγαλύτερη από τη διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών ως ομάδες.

Σε πιο πρόσφατες βιβλιογραφικές επισκοπήσεις, οι Underwood (2004) και Rose & Rudolph (2006) μεταξύ άλλων αμφισβήτησαν τη θεωρία των δύο πολιτισμών. Προτείνουν ότι αν και μπορεί να υπάρχουν διαφορές που σχετίζονται με το φύλο, υπάρχουν περισσότερες ομοιότητες.

Οι Gest et al., (2007) επιχείρησαν μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για τη θεωρία δύο πολιτισμών σε (4) τέσσερις διαφορετικούς πυλώνες ερευνητικών μελετών σχετικά με τη δομή του δικτύου των αγοριών και των κοριτσιών. Συγκεκριμένα:

- Διερεύνηση μελετών αλληλεπιδράσεων μεταξύ συνομηλίκων σε νατουραλιστικά περιβάλλοντα,
- Διερεύνηση μελετών συνομηλίκων και αλληλεπίδραση τους σε ελεγχόμενα περιβάλλοντα
- Διερεύνηση εθνογραφικών μελετών
- Διερεύνηση κοινωνιομετρικών μελετών φιλίας.

Οι συγγραφείς κατέληξαν λέγοντας ότι τα αποτελέσματα αυτών των μελετών είναι μικτά. Κάποια υποστήριξη παρέχεται για αγόρια που έχουν μεγαλύτερες και περισσότερο σφιχτές δεμένες δομές ομάδας. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες πειραματικές μελέτες βρήκαν ισχυρότερες ιεραρχίες των θέσεων μεταξύ των κοριτσιών και ορισμένες κοινωνιομετρικές μελέτες δεν βρήκαν διαφορές με βάση το φύλο στη δομή της ομάδας.

Στη δική τους μελέτη οι Gest et al. (2007) βρήκαν για κορίτσια και αγόρια δίκτυα και κοινωνικές ομάδες περισσότερο όμοιες παρά διαφορετικές σε δομικά χαρακτηριστικά, και ότι η μεταβλητότητα εντός της ομάδας ατόμων του ίδιου φύλου ήταν πιο έντονη από τις διαφορές μεταξύ των φύλων.

Έρευνα σχετικά με τις σχέσεις συνομηλίκων και τις ομάδες συνομηλίκων έχει δείξει ότι η κατάσταση και τα δίκτυα των συνομηλίκων για τα αγόρια και τα κορίτσια μπορεί να έχουν παρόμοιες δομές και χαρακτηριστικά, αλλά αυτά ισχύουν σε διαφορετικούς βαθμούς (Zarbatany et al., 2000). Αυτό σημαίνει ότι τα αγόρια και τα κορίτσια μπορούν να διαφέρουν ως προς την ίδια διάσταση, π.χ. συμμετέχουν σε μικρότερες έναντι σε μεγαλύτερες ομάδες, αλλά αυτό δεν συμβαίνει άμεσα καθώς υποστηρίζουν την έννοια των διαφορετικών πολιτισμών. Οι συγγραφείς δίνουν κάποια υποστήριξη στη θεωρία των δύο πολιτισμών, αλλά έδειξαν ότι είναι δυνατές και άλλες ερμηνείες των δεδομένων τους και ότι απαιτείται περισσότερη έρευνα και θεωρητική επεξεργασία.

Οι περισσότερες έρευνες που αφορούν τη θεωρία των δύο πολιτισμών μέχρι στιγμής έχουν συγκρίνει διάφορα χαρακτηριστικά των αγοριών και των κοριτσιών γενικά. Φαίνεται εύλογο ότι για να μπορέσουν να αναπτύξουν δύο ξεχωριστές κουλτούρες τα αγόρια και τα κορίτσια πρέπει να είναι ενεργά μέλη ομάδων συνομηλίκων που αποτελούνται μόνο από ή κυρίως από κορίτσια ή αγόρια. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ομοιότητα βασίζεται σε διαδικασίες όπως η επιλογή και η επιρροή που υποτίθεται ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης ομαδικής κουλτούρας.

Σε μια μελέτη σχετικά με το ζήτημα του αποκλεισμού σε ομάδες συνομηλίκων κοριτσιών, ο Goodwin (2002) έδειξε ότι αν εξαιρεθούν οι εργαστηριακές μέθοδοι και οι αυτοαναφερόμενες μελέτες και ληφθούν υπόψη άμεσες και έμμεσες παρατηρήσεις, θα βρεθεί ανταγωνιστική κουλτούρα με επιθετικότητα και κοινωνικούς αποκλεισμούς σε ομάδες κοριτσιών που δεν διαφέρουν πολύ από ότι αναφέρεται στις ομάδες των αγοριών. Ωστόσο, το είδος της επιθετικότητας των κοριτσιών βασίζεται περισσότερο σε λεκτικά

μέσα. Η περιγραφή των χαρακτηριστικών των υφιστάμενων ομάδων φιλίας από παιδιά του ίδιου φύλου είναι ένα πρώτο βήμα, αλλά υπάρχει ανάγκη να συνδεθούν οι υπάρχουσες ομάδες φιλίας με τις προσδοκίες που βασίζονται στη θεωρία των δύο πολιτισμών (Underwood, 2004).

Σε μια μετα-ανάλυση ο Hall (2011) ανέφερε μια σειρά από διαστάσεις της φιλίας και τις προσδοκίες τους. Το ένα στοιχείο είναι η συμμετρική αμοιβαιότητα που συνδέεται με παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη, η πίστη και η δέσμευση. Ανέφερε ότι οι γυναίκες μπορεί να έχουν υψηλότερες προσδοκίες αμοιβαιότητας. Μια άλλη διάσταση ήταν η οικειότητα, η αυτοαποκάλυψη και η εν συναίσθηση με κατανόηση. Ανέφερε επίσης ότι οι γυναίκες μπορεί να έχουν υψηλότερες προσδοκίες φιλίας από την κοινωνία παρά οι άνδρες. Ένα τρίτο σημείο είναι το μοίρασμα των αμοιβαίων δραστηριοτήτων και η συντροφιά με φίλους. Ο ίδιος δεν εντόπισε κάποια διαφορά των φύλων σε αυτή τη διάσταση. Η τελευταία διάσταση της φιλίας για τις προσδοκίες που αναλύθηκαν από τον Hall (2011) συνδέεται με την οικονομική κατάσταση, τους προσωπικούς και οικονομικούς πόρους. Ανέφερε ότι οι άνδρες μπορεί να έχουν υψηλότερες προσδοκίες από τις γυναίκες όσον αφορά τον πλούτο, την οικονομική κατάσταση και την ελκυστικότητα.

Μια πρώιμη μελέτη από τους Medrich, Roizen, Rubin & Buckley (1982) βασισμένη σε συνεντεύξεις (764) παιδιών, έδειξε τη σημαντική συμβολή της εθνότητας στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου και τις προτιμήσεις των αγοριών και των κοριτσιών. Αυτό είναι ένα σημαντικό γεγονός που παραλείπεται κατά την αναφορά σε μέσες βαθμολογίες διαφορετικών μεταβλητών ανεξαρτήτως εθνοτικής καταγωγής.

Οι Bagwell, Coie, Terry & Lochman (2000) πρόσθεσαν τον παράγοντα επιθετικότητα στη μελέτη της ομάδας των παιδιών ίδιου φύλου που συμμετείχαν και αφορούσαν στην προ-εφηβική ηλικία. Διαπίστωσαν ότι η επιθετική συμπεριφορά και η απόρριψη των συνομηλίκων συνδέονταν έντονα. Βρήκαν επίσης μια συσχέτιση μεταξύ επιθετικότητας και συμμετοχής σε αποκλίνουσες ίδιες ομάδες.

Σε ένα άρθρο ανασκόπησης ο Leaper (2011) επεσήμανε την ανάπτυξη της έρευνας για το φύλο με διαφορές και ομοιότητες. Από το σημείο εκκίνησης σε προηγούμενη έρευνα αναφέροντας έναν αριθμό των διαφορών μεταξύ των φύλων, ο Leaper (2011) αναφέρεται σε πιο επεξεργασμένες μεταγενέστερες μελέτες που μας δίνουν έναν λόγο να αναθεωρήσουμε τις απόψεις μας για τις διαφορές των φύλων. Επισήμανε την ανάγκη

μελέτης της αλληλεπίδρασης μεταξύ βιολογικών, γνωστικών, διαπροσωπικών και κοινωνικών διαδικασιών.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι οι έφηβοι επιλέγουν να βρίσκονται σε παρέες συνομηλίκων ανάμεσα σε άτομα με τα οποία έχουν κοινά ενδιαφέροντα και μοιράζονται τις ίδιες ανησυχίες. Αυτό συμβαίνει ακόμα και στις περιπτώσεις εφήβων με παραβατική συμπεριφορά, που προτιμούν να συνδέονται με συνομηλίκους που παρουσιάζουν ομοιότητες στη συμπεριφορά. Αυτό το χαρακτηριστικό αφορά κυρίως τα αγόρια, καθώς, όπως είδαμε τα κορίτσια τείνουν περισσότερο σε πιο συναισθηματικούς τρόπους επιλογής φίλων και κοινωνικών ομάδων όπου θα ενταχθούν.

1.4 Τα οφέλη από τη φιλία μεταξύ εφήβων διαφορετικών φύλων

Ο Hall (2011) στην έρευνα του αναφέρει ότι οι φιλίες κοριτσιών-αγοριών έχουν σημασία, διότι παρέχουν στα παιδιά την ευκαιρία να εξερευνήσουν τον εαυτό τους έξω από τα περιοριστικά σενάρια φύλου και, ιδανικά, αμφισβητούν τα στερεότυπα. Συνεχίζοντας αναφέρει ότι οι άνθρωποι ζουν σε έναν κόσμο γεμάτο από προκαταλήψεις σχετικά με το φύλο και οι οποίες μεταδίδονται μέσω των μέσων ενημέρωσης και δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Τα παιδιά κατά τη γέννηση τους δεν φέρουν τέτοιες ιδέες και αντιλήψεις. Η ύπαρξη φιλιών παιδιών που ανήκουν σε διαφορετικό φύλο μπορεί να ωφελήσει τα παιδιά με πολλούς τρόπους, διότι τους δίνει την ευκαιρία να εξερευνήσουν τα ενδιαφέροντά τους εκτός του φύλου τους. Τα μεγαλύτερα παιδιά τείνουν να παίζουν με εκείνα που πιστεύουν ότι είναι πιο κατάλληλα για το φύλο τους. Όταν συχνά ερωτώνται μαθητές ποια είναι τα αγαπημένα τους παιχνίδια, ένα αγόρι που έχει αδερφή θα πει ότι του αρέσει να παίζει με αυτοκίνητα και κούκλες μαζί με την αδερφή του. Αυτό αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά μπορούν να εξερευνήσουν αυτό που τους αρέσει χωρίς τα στενά όρια του φύλου τους, που ουσιαστικά επικεντρώνεται στη διασκέδαση και το δέσιμο. Καθίστανται με τον τρόπο αυτό τα παιδιά πιο ευέλικτα στην επίλυση προβλημάτων. Τα παιδιά είναι διαφορετικά με πολλούς τρόπους και ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουν τα προβλήματα και τις διαφωνίες διαφέρει επίσης.

Μαθαίνουν επίσης πώς να εκφράζουν τα συναισθήματά τους. Οι τρόποι συναισθηματικής έκφρασης μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των φύλων. Μια φιλία με διαφορετικό φύλο δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να είναι πιο ανοιχτά για τα συναισθήματά

τους με άλλους ανθρώπους χωρίς να νιώθουν άβολα. Η πρακτική της έκφρασης συναισθημάτων σε νεαρή ηλικία θα τους βοηθήσει να δημιουργήσουν υγιείς και θετικές σχέσεις καθώς μεγαλώνουν (Hall, 2011).

Μαθαίνουν να κατανοούν και να εκτιμούν τις διαφορές. Οποιαδήποτε φιλία υποχρεώνει τα παιδιά να μάθουν για τα ενδιαφέροντα, τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες ενός άλλου ατόμου. Μια φιλία με διαφορετικό φύλο βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τις διαφορές των άλλων σε νεαρή ηλικία και τα διδάσκει πως να συμπάσχουν με το άλλο φύλο και να το σέβονται.

Θα δημιουργήσουν καλύτερες σχέσεις στην ενήλικη ζωή. Το να είσαι φίλος με άτομα διαφορετικών φύλων επιτρέπει στα παιδιά να αναπτύξουν επιτυχημένες και ποικίλες στρατηγικές επικοινωνίας, προετοιμάζοντάς τα έτσι για ενήλικες φιλίες, συνεργασίες και προσωπικές σχέσεις.

Είναι επωφελές για τους γονείς να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους να δημιουργήσουν φιλίες με παιδιά διαφορετικού φύλου. Ωστόσο, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι υπάρχουν πράγματα που οι γονείς δεν μπορούν να κάνουν, όπως να αλλάξουν τα ενδιαφέροντα ή την προσωπικότητα του παιδιού τους – για παράδειγμα, από την εσωστρέφεια στην εξωστρέφεια. Εάν το παιδί δεν αισθάνεται άνετα να κάνει νέους φίλους, τότε δεν είναι σωστό να πιέζεται γιατί αυτή η πίεση στις κοινωνικές επαφές θα μπορούσε να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο οικοδομούν σχέσεις τα παιδιά. Οι φιλίες δημιουργούνται μέσω του μοιράσματος ενδιαφερόντων και της αποδοχής των διαφορών (Hall, 2011).

Τα παιδιά θα γίνουν ενήλικες και θα χρειαστεί να εργαστούν και να δημιουργήσουν σχέσεις με διαφορετικούς ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων ατόμων διαφορετικών φύλων. Βοηθώντας το παιδί να συμμετάσχει σε μια θετική φιλία με διαφορετικό φύλο θα το προετοιμάσει για μελλοντικές καταστάσεις της ζωής. Αυτό το είδος φιλίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να αλληλοεπιδρούν με περισσότερους ανθρώπους χωρίς το φόβο της κρίσης ή της αδεξιότητας (Blakemore et al., 2014).

Η δημιουργία φιλιών εξαρτάται από το παιδί – όχι από τους γονείς, αλλά οι γονείς μπορούν να του μιλήσουν για τη σημασία της διαφορετικότητας και της αποδοχής, να του διδάξουν να παρατηρεί τις διαφορές των άλλων και να τις αντιμετωπίζει με σεβασμό, καθώς και να δημιουργήσουν ένα ασφαλές περιβάλλον όπου το παιδί τους θα μπορεί να παίξει και να εργαστεί μαζί με τους συνομηλίκους του. Τα παιδιά πρέπει να εξερευνήσουν

διάφορα είδη φιλίας ενώ τα καθοδηγούν και τα υποστηρίζουν οι γονείς τους (Blakemore et al., 2014).

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΠΟΥ ΛΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥΣ

2.1 Η επιρροή που δέχονται οι έφηβοι από τους συνομηλίκους τους

Στη διαδικασία από τη βρεφική ηλικία έως την ενήλικη ζωή, η εφηβεία λειτουργεί ως γέφυρα που επιτρέπει τη μετάβαση από την εξάρτηση στην ανεξαρτησία. Πριν από την εφηβεία, πολλές ζωτικές ενέργειες, όπως από το ποιες πρέπει να είναι οι ανάγκες των παιδιών μέχρι το πώς πρέπει να καλυφθούν, πραγματοποιούνται μέσω των επιλογών των γονέων. Η εφηβεία είναι το στάδιο προετοιμασίας για την περίοδο, κατά την οποία οι αποφάσεις και τα αποτελέσματα εξαρτώνται από το άτομο, από την περίοδο της νεαρής ενηλικίωσης μέχρι το τέλος της ζωής. Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εφηβείας είναι η αλλαγή στις θέσεις των κοινωνικών περιβαλλοντικών παραγόντων στο επίκεντρο της ζωής. Κατά τη διάρκεια της εφηβείας διαφοροποιείται η επίδραση της οικογένειας στους εφήβους και ταυτόχρονα οι συνομηλικοί τοποθετούνται στο επίκεντρο της εφηβικής ζωής ως κοινωνικό περιβάλλον, όπου δοκιμάζονται και αναδιατυπώνονται οι αποκτηθείσες εμπειρίες και ικανότητες εντός της οικογένειας (Parker & Seal, 1996).

Πέρα από την τυπική διαφοροποίηση των εφήβων, ο όρος εφηβεία αναφέρεται στη γνώση και την ανακάλυψη του εαυτού και των άλλων μέσω διαφορετικών διαδικασιών - παραθύρων και στην απόδειξη της ύπαρξής τους ως ενήλικες. Μια άλλη αναπτυξιακή δυναμική σε αυτή την περίοδο είναι οι ξαφνικές αλλαγές στα συναισθήματα του εφήβου, όπου οι έφηβοι παρουσιάζουν μεγαλύτερη δυσκολία στις σχέσεις με τους υπόλοιπους εφήβους και νιώθουν αβοήθητοι για το πώς μπορούν να αντιδράσουν σε κάποιες περιπτώσεις. Οι συμπεριφορές που προτιμούν να εκφράζουν οι έφηβοι στο περιβάλλον της οικογένειας και των συνομηλίκων τους σχετίζονται στενά με τις συναισθηματικές τους καταστάσεις. Η ικανότητα ελέγχου των συναισθηματικών αλλαγών, βοηθά τους εφήβους να διαχειρίζονται τόσο τις σχέσεις με τους συνομηλίκους τους όσο και με τους ενήλικες. Ενώ πολλές πολύπλοκες αναπτυξιακές διαφοροποιήσεις, όπως οι νευροφυσιολογικές, οι ψυχικές, οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις κ.λπ., αποτελούν πηγή των αλλαγών στις καταστάσεις διάθεσης και των συμπεριφορών που παράγονται από τον έφηβο, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αλλαγές στις συναισθηματικές του καταστάσεις, ταυτόχρονα παρέχουν πληροφορίες για τις ικανότητές των ιδίων, όπως και του κοινωνικού τους περιβάλλοντος (Parker & Seal, 1996).

Σε σχετική μελέτη του Αναγνωστάκη (2008) και της Κοκκέβη και των συνεργατών της (2011), τα κριτήρια με τα οποία οι έφηβοι συνάπτουν φιλίες βρέθηκε ότι σχετίζονται με αξίες που αφορούν την αλληλοκατανόηση, τη συναισθηματική στήριξη, τη δεκτικότητα, την ευγένεια και την ύπαρξη αλληλοσεβασμού. Η εμπλοκή σε κοινές δραστηριότητες επίσης αποτελεί λόγο σύναψης φιλίας μεταξύ των εφήβων. Τα κορίτσια κατά την εφηβική ηλικία προτιμούν να βγαίνουν βόλτες, να διασκεδάζουν, να βγάζουν φωτογραφίες και να σχολιάζουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αγόρια από την άλλη μεριά αναζητούν κοινά ενδιαφέροντα που σχετίζονται με τα video games και τις συζητήσεις για αθλητικά γεγονότα.

Ο έφηβος ανταποκρίνεται στην ανάγκη να εκτιμηθεί και να γίνει αποδεκτός εκφράζοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματά του κάθε μέρα για τα κοινωνικά γεγονότα που σχετίζονται με τη ζωή του και ενισχύουν τον ορισμό του εαυτού του. Το άγχος του εφήβου για το εάν οι ιδέες του γίνονται αποδεκτές ή τα συναισθήματά του κατανοητά, τα οποία συνοδεύουν την προσπάθεια να επιδείξει τον εαυτό του τόσο στον κόσμο των ενηλίκων όσο και στον κόσμο των συνομηλίκων, μπορεί να διαδραματίσει έναν ρόλο που προκαλεί την ξαφνική και ταχεία αλλαγή στα συναισθήματά του. Το να έχει ο έφηβος την ικανότητα να ελέγχει την αλλαγή στις συναισθηματικές του διεργασίες μπορεί να οδηγήσει σε θετική ανάπτυξη των σχέσεων του, ενώ αντίθετα, μπορεί να προκαλέσει μετέπειτα προβλήματα σε πολλούς τομείς, από τις οικογενειακές σχέσεις έως τις συναδελφικές σχέσεις και την ακαδημαϊκή ζωή (Moffitt, 2007).

Λαμβάνοντας υπόψη τις συναισθηματικές κοινωνικές σχέσεις που έχουν οι έφηβοι δημιουργώντας έναν ειδικό χώρο με συνομηλίκους τους, τα συναισθηματικά οφέλη αυτών των σχέσεων, όπως η εκτίμηση, η αποδοχή και η φροντίδα, παίζουν υποστηρικτικό ρόλο στην υγιή ανάπτυξή τους. Επομένως, ενώ η ικανότητα των εφήβων να ελέγχουν τα συναισθήματά τους μπορεί να επηρεάσει θετικά την ποιότητα της φιλίας που συνάπτουν και την κοινωνική τους ικανότητα, μπορεί ταυτόχρονα να προκαλέσει τον αποκλεισμό τους από τις ομάδες συνομηλίκων, να μείνουν μόνοι και να αγνοηθούν στην ακριβώς αντίθετη κατάσταση και να επηρεάσει τη συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Όταν συζητάμε το θέμα μέσω της επίδρασης των συνομηλίκων στους εφήβους ασχολούμαστε με το αν οι συνομήλικοι δείχνουν υγιή συναισθηματική κοινωνική ανάπτυξη ή τη δυναμική που μπορεί να παραχθεί από τον τρόπο που διατηρούν τις σχέσεις

φιλίας. Με άλλα λόγια, οι συνομήλικοι, ως πρωταγωνιστικοί ρόλοι στην εφηβική ζωή, διδάσκουν ο ένας τον άλλον ποια συμπεριφορά είναι το κλειδί για να γίνουν αποδεκτοί (Putallaz,1983).

Οι Lubbers et al. (2011) σε μελέτη τους σχετικά με τη συμπεριφορά των εφήβων και τα προβλήματα προσαρμογής που μπορεί να παρουσιάσουν, εφιστούν την προσοχή στην επίδραση που ασκούν οι συνομήλικοι για την εκδήλωση απειλητικών για την υγεία συμπεριφορών των εφήβων και αναφέρουν ότι οι έφηβοι τείνουν να αναπτύσσουν συμπεριφορές που μπορεί να έχουν βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες δυσμενείς επιπτώσεις, οι οποίες όμως θεωρούνται σημαντικές και ιδιαίτερες από τους συνομηλίκους τους. Όπως συμβαίνει με το τσιγάρο, το αλκοόλ, τη χρήση ουσιών ή την πρόωμη σεξουαλική εμπειρία, που οι ομάδες συνομηλίκων βρίσκουν νόημα ή γίνονται αντιληπτά ως κριτήρια ωριμότητας, μπορεί να απειλήσουν την υγεία των εφήβων κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ανάπτυξης και να αλλάξουν την ποιότητα ζωής τους σε μεταγενέστερες περιόδους. Ωστόσο, τους δίνει τη δυνατότητα να επιτύχουν άμεσα ικανοποιητικά αποτελέσματα. Επιπλέον, όταν προκύπτουν προβλήματα με συνομηλίκους ή με πρόσωπα ενηλίκων, η εκδήλωση μίας τέτοιας συμπεριφοράς μπορεί να προτιμάται για να αποφευχθεί ένα πρόβλημα, να χαλαρώσει ή να επιδείξει τον εαυτό του/της και στις δύο ομάδες (Lubbers et al., 2011).

Στην πραγματικότητα, οι έφηβοι μπορεί να διατηρήσουν αυτές τις συμπεριφορές ακόμα κι αν έχουν γνώση για τις μακροπρόθεσμες προβληματικές συνέπειες. Με άλλα λόγια, οι αποφάσεις των εφήβων σε σχέση με το τι αποτελεί κίνδυνο για τον εαυτό τους αποτελούν τους προγνωστικούς παράγοντες των συμπεριφορών που η βιβλιογραφία προσδιορίζει ως επικίνδυνες. Οι έφηβοι μπορεί να μην αντιλαμβάνονται τέτοιες συμπεριφορές ως απειλητικούς κινδύνους για την υγεία ή μπορεί να τους θεωρούν προσιτούς και αντιμετωπίσιμους, ανάλογα με το αποτέλεσμα. Εάν αυτές γίνονται κοινωνικά αποδεκτές ως συμπεριφορές ρόλων ενηλίκων, η τάση τους προς αυτές τις συμπεριφορές μπορεί να αυξηθεί για να αποκτήσουν θέση στις ομάδες συνομηλίκων τους, εκδηλώνοντας τις ικανότητές τους. Επιπλέον, η πίστη των εφήβων στην παντοδυναμία τους, δηλαδή το τεκμήριο ότι δεν θα τους συμβεί τίποτα ή ότι έχουν τον έλεγχο των συνεπειών των συμπεριφορών τους, καταλύει επίσης την κλίση τους προς αυτές τις

συμπεριφορές και τη συμμετοχή τους στις ομάδες που εκδηλώνουν τέτοιες συμπεριφορές (Westling et al., 2008).

Από την άλλη πλευρά, συμπεριφορές που παράγουν κινδύνους που αναστέλλουν, υπονομεύουν ή απειλούν την υγιή αναπτυξιακή διαδικασία και θεωρούνται ως απειλητικοί για την υγεία από τους εφήβους, ορίζονται ως προβληματικές συμπεριφορές στη Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων. Οι προβληματικές συμπεριφορές μπορούν να θεωρηθούν ως αυτοκατευθυνμένες ή προς τα έξω, ή και τα δύο μπορεί να παρατηρηθούν μαζί. Οι αυτοκατευθυνμένες προβληματικές συμπεριφορές των εφήβων μπορεί να εκδηλωθούν ως ενωμένες μεταξύ τους. Οι αυτοκατευθυνμένες προβληματικές συμπεριφορές των εφήβων μπορεί να εκδηλωθούν ως αρνητικές διαθέσεις, όπως με κατάθλιψη, απόγνωση ή δυστυχία, ενώ οι προς τα έξω κατευθυνόμενες συμπεριφορές μπορούν να παρατηρηθούν σε διάφορες διαστάσεις που κυμαίνονται από το κάπνισμα, τη χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών έως την κλοπή και τη βία που μπορούν να θεωρηθούν στο εύρος της νεανικής παραβατικότητας με νομικούς όρους (Dishion & Tipsord (2011).

Η θεωρία τονίζει ότι οι προβληματικές συμπεριφορές των εφήβων προκύπτουν από την αλληλεπίδραση τριών συστημάτων που σχετίζονται με τους ίδιους, το περιβάλλον τους και τις συμπεριφορές τους. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η τάση των εφήβων απέναντι σε απειλητικές για την υγεία συμπεριφορές για την αντιμετώπιση προβλημάτων αναπτυξιακής προσαρμογής φαίνεται από την ψυχοκοινωνική τους τάση για τη ανάληψη του ενδεχόμενου κινδύνου, ενώ αυτή η τάση καθορίζεται από την ισορροπία μεταξύ προστατευτικών και πυροδοτικών παραγόντων. Ενώ η επάρκεια του κοινωνικού περιβάλλοντος για τη στήριξη της υγιούς ανάπτυξης ξεχωρίζει ως ένας προστατευτικός παράγοντας, ο αντίκτυπός του αναστέλλει την ανάπτυξη ή παραβιάζει τη διαδικασία, όταν ενεργοποιείται η λειτουργία και αυξάνει την τάση προς προβληματικές συμπεριφορές (Bagwell et al., 2000).

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι συμπεριφορές που εκδηλώνουν οι έφηβοι μπορούν να επηρεάσουν τα δικά τους χαρακτηριστικά, την οικογένεια και τις ομάδες συνομηλίκων τους, τα ίδια τα προβλήματά τους και τις δεξιότητες αντιμετώπισης στο κοινωνικό τους περιβάλλον καθώς και την λειτουργία των εν γένει συμπεριφορών τους. Δεδομένης της επίδρασης των ξαφνικών αλλαγών συναισθημάτων και των ομάδων συνομηλίκων στις συμπεριφορικές προτιμήσεις των εφήβων, η τάση ανάληψης

ψυχοκοινωνικού κινδύνου αναδύεται ανάλογα με το αν αυτοί οι δύο παράγοντες έχουν προστατευτική ή ενεργητική λειτουργία (Brechwald et al., 2011).

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι κατά τη διαδικασία μετάβασης στην εφηβική ηλικία, τα άτομα επηρεάζονται περισσότερο από το περιβάλλον των συνομηλίκων τους και όχι τόσο από το οικογενειακό περιβάλλον όπως πριν. Πλέον, εκφράζουν συμπεριφορές οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις συμπεριφορές και τα χαρακτηριστικά των συνομηλίκων τους. Πολύ συχνά μάλιστα παρατηρείται η ανάπτυξη προβληματικών συμπεριφορών καθώς έχουμε ραγδαία αλλαγή στα συναισθήματα των εφήβων, η οποία είναι ουσιαστικά ο αντίκτυπος της διαδικασίας μετάβασης στην εφηβική ηλικία.

2.2 Τα κριτήρια επιλογής των φίλων

Οι φιλίες και η δημοτικότητα είναι δύο σχετικές κοινωνικές πτυχές στην εφηβεία. Οι έφηβοι έχουν περισσότερα κίνητρα να διατηρήσουν στενές σχέσεις και ανησυχούν περισσότερο για την κοινωνική τους θέση στην ομάδα των συνομηλίκων από τα παιδιά. Η φιλία βασίζεται στην εμπιστοσύνη, την ιδιωτική ανταλλαγή απόψεων και την αμοιβαιότητα, ενώ η δημοτικότητα βασίζεται στην ιεραρχία, το κύρος και τα προνόμια. Παρά τις διαφορές τους η δυναμική της φιλίας και η προώθηση της δημοτικότητας αλληλοεπιδρούν. Η ομοιότητα στη δημοτικότητα μεταξύ φίλων μπορεί να είναι αποτέλεσμα διαδικασιών επιλογής και επιρροής (Adams et al., 2005).

Η εφηβεία αποτελεί μια περίοδο σημαντικών γνωστικών, κοινωνικών και σωματικών μετασχηματισμών, που συμβαίνουν κυρίως στην παρέα των συνομηλίκων και σε περιβάλλοντα που διατηρούν μια αδύναμη σύνδεση με την κοινωνία των ενηλίκων. Κατά συνέπεια, οι ομάδες συνομηλίκων γίνονται ένας σημαντικός τομέας υποστήριξης, συμμετοχής και κοινωνικής θέσης. Αυτή η αναδιοργάνωση του κοινωνικού κόσμου που ξεκινά από την πρώιμη εφηβεία συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στα χαρακτηριστικά της κοινωνικής τους δυναμικής (Gest et al., 2007).

Από τη μία πλευρά, οι σχέσεις με τους φίλους γίνονται πιο οικείες από ότι στην παιδική ηλικία και η διατήρηση της φιλίας απαιτεί χρόνο μαζί με τους φίλους, οικειότητα, αμοιβαία υποστήριξη και εμπιστοσύνη. Από την άλλη πλευρά, οι έφηβοι συνειδητοποιούν ότι η δημοτικότητα είναι ένας σπάνιος και επιθυμητός κοινωνικός πόρος, του οποίου η προώθηση οδηγεί σε μείωση της θέσης δημοτικότητας ενός άλλου μέλους της ομάδας. Η

δυναμική της φιλίας και η προώθηση της δημοτικότητας που συνυπάρχουν στην ίδια ομάδα συνομηλίκων είναι αλληλένδετες και επηρεάζουν άμεσα η μία την άλλη. Αν και οι περισσότεροι έφηβοι προσπαθούν να βελτιώσουν και τα δύο, μερικές φορές είναι δύσκολο επειδή οι απαιτήσεις για φιλία μπορεί να μην συμβαδίζουν με τις απαιτήσεις δημοτικότητας. Η διερεύνηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των δύο διαδικασιών είναι επομένως σημαντική (Gest et.al, 2007).

Οι Lynne et. al (2007) σε μελέτη τους αναφέρουν ότι οι έφηβοι που συνδέονται συναισθηματικά τείνουν να είναι πιο όμοιοι από τους έφηβους που δεν συνδέονται συναισθηματικά. Αναφέρουν ότι η κοινωνική θέση των συνομηλίκων αποτελεί ένα σημαντικό καθοριστικό παράγοντα έλξης και αποφυγής και οι έφηβοι τείνουν να συνδέονται με συνομηλίκους που παρουσιάζουν παρόμοια επίπεδα δημοτικότητας και προσπαθούν να προωθήσουν τη δική τους θέση δημοτικότητας. Η δημοτικότητα είναι ένα αντιληπτικό φαινόμενο σχετικά με τη θέση στην ιεραρχία μίας ομάδας. Οι αλλαγές στη δημοτικότητα μπορεί να προκύψουν για δύο λόγους, είτε μέσω της συσχέτισης με χαρακτηριστικά και συμπεριφορές που συνδέονται με το να είσαι δημοφιλής ή μη δημοφιλής άτομο, είτε μέσω της σχέσης με συνομηλίκους που είναι πιο δημοφιλείς. Προηγούμενες εθνογραφικές και εμπειρικές μελέτες υποστηρίζουν αυτό το φαινόμενο της μετάδοσης της δημοτικότητας (επιρροή). Επομένως, οι δημοφιλείς συνομήλικοι καθίστανται πιο ελκυστικοί ως πιθανοί φίλοι από άλλους συμμαθητές και οι έφηβοι επιδιώκουν να προωθούν τη θέση της δημοτικότητάς τους αναζητώντας φίλους με δημοφιλείς συνομηλίκους. Ωστόσο, οι δημοφιλείς έφηβοι μπορεί να αποφεύγουν τους συνομηλίκους που μπορεί να αποτελούν κίνδυνο για τη θέση της δημοτικότητάς τους (δημοφιλείς απρόβλεπτοι), επειδή η δημοτικότητα αποτελεί έναν περιορισμένο πόρο. Έτσι, οι δημοφιλείς έφηβοι μπορεί να είναι πιο επιλεκτικοί με τις φιλικές προτιμήσεις τους σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν την «αποκλειστικότητα» της ομάδας τους (Lynne et. al, 2007).

Ο σπάνιος αριθμός μελετών σχετικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ δημοτικότητας και φιλίας έχει επικεντρωθεί σε πρώιμους εφήβους. Τα ευρήματα για την πρώιμη εφηβεία είναι σημαντικά, αλλά δεν ισχύουν απαραίτητα και για τα άλλα στάδια της εφηβείας, καθώς το νόημα και τα χαρακτηριστικά της φιλίας και της δημοτικότητας αλλάζουν με σημαντικούς τρόπους κατά τη διάρκεια της εφηβείας (Adams et al., 2005).

Η εφηβεία είναι ένα σχετικό στάδιο στην ανθρώπινη ανάπτυξη που χαρακτηρίζεται από ουσιαστικές βιολογικές, κοινωνικές και νεύρο - γνωστικές αλλαγές που σχετίζονται με την ηλικία. Ως εκ τούτου, η εφηβεία χρειάζεται να προσεγγιστεί από μια αναπτυξιακή προοπτική για να αποκτήσει μια πιο σύνθετη περιγραφή για τα διαφορετικά εφηβικά στάδια. Η πρώιμη εφηβεία (ηλικίες 10-13 ετών) χαρακτηρίζεται από σημαντικές βιολογικές και ορμονικές αλλαγές, λόγω της έναρξης της εφηβείας. Η εφηβική ωρίμανση παράγει γνήσιες αλλαγές σε σημαντικές δομές του εγκεφάλου που σχετίζονται με συναισθηματικές ικανότητες και οδηγεί σε αύξηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των φύλων. Αυτές οι βιολογικές και νεύρο -ορμονικές αλλαγές συμπίπτουν στις περισσότερες χώρες με τη μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο, πράγμα που σημαίνει την είσοδο σε νέα, μεγαλύτερα και πιο ετερογενή πλαίσια συνομηλίκων. Η μετάβαση στο γυμνάσιο συνεπάγεται αλλαγή στην ιεραρχική δομή της τάξης, η οποία για πολλούς μαθητές ήταν σταθερή σε όλη τη διάρκεια του δημοτικού. Οι πρώιμοι έφηβοι πρέπει να αποκαταστήσουν την κοινωνική τους θέση με νέους και άγνωστους συμμαθητές, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του αγώνα για υψηλή δημοτικότητα (Blakemore & Mills, 2014).

Η μέση εφηβεία (ηλικίες 14-16 ετών) χαρακτηρίζεται από λιγότερες βιολογικές αλλαγές. Σε αυτή τη φάση οι έφηβοι προσπαθούν κυρίως να βολεψτούν με τη δική τους εικόνα και να πειραματιστούν με εναλλακτικούς τρόπους ζωής και συνήθειες για να βρουν τον «αληθινό» εαυτό τους. Επιπλέον, σύμφωνα με το μοντέλο των διπλών συστημάτων, υπάρχει μια ανισορροπία στη νευρική ανάπτυξη του προγενέστερου ωριμασμένου συναισθηματικού-κινητικού συστήματος και του σχετικά αργότερα αναπτυσσόμενου συστήματος ελέγχου του φλοιού του εγκεφάλου. Οι πρώιμοι έφηβοι γίνονται όλο και πιο ευαίσθητοι στην αξιολόγηση και τις ανταμοιβές από συνομηλίκους και συχνά πιστεύουν ότι αξιολογούνται συνεχώς από τους συνομηλίκους τους (φανταστικό κοινό). Ωστόσο, οι μέσοι έφηβοι γίνονται καλύτεροι στην αναπαράσταση και την απόδοση ψυχικών και συναισθηματικών καταστάσεων στον εαυτό τους και στους άλλους και το γνωστικό σύστημα ελέγχου τους, βιώνει μια αύξηση στη σύνδεση και την ταχύτητα επεξεργασίας. Έτσι, η ανάπτυξη κοινωνικών-γνωστικών δεξιοτήτων στα μέσα της εφηβείας οδηγεί σε βελτιώσεις στη θεωρία του νου, την αφηρημένη σκέψη, την αναστολή απόκρισης και τη λήψη προοπτικής για ανάπτυξη δεξιοτήτων. Αυτές οι διαφορές στην ανάπτυξη των κοινωνικών περιοχών του εγκεφάλου τους, θα μπορούσαν να αποτελούν εξήγηση για τον

μεγαλύτερο προσανατολισμό προς σταθερές φιλίες στα μέσα της εφηβείας, ενώ οι πρώιμοι έφηβοι θα χαρακτηρίζονταν από μεγαλύτερο κοινωνικό κίνητρο να επεκτείνουν τα δίκτυα των φίλων τους (Ennett et al., 1994).

Υπάρχουν επίσης σημαντικές αλλαγές που σχετίζονται με τη δημοτικότητα. Αν και οι πρόωροι και μέσοι έφηβοι έχουν ισχυρά κίνητρα για να προωθήσουν τη θέση δημοτικότητάς τους, οι πιο εξελιγμένες κοινωνικό -γνωστικές δεξιότητες των μέσων εφήβων μπορεί να συνεπάγονται τη χρήση πιο προσαρμοσμένων στρατηγικών. Επιπλέον, οι έφηβοι μέσης ηλικίας θα μπορούσαν να αποδίδουν πιο σωστά ψυχικές καταστάσεις στους συνομηλίκους τους σχετικά με το ποιος είναι δημοφιλής και μη δημοφιλής, με βάση την ερμηνεία τους για τις απόψεις της ομάδας τους και τις σχέσεις με τους συνομηλίκους (Felson & Haynie, 2002).

Συνεπώς θα λέγαμε ότι βασικό ρόλο στην επιλογή φίλων κατά την εφηβική ηλικία παίζουν οι φιλίες που ήδη διατηρούν οι έφηβοι με άτομα από την παιδική τους ηλικία, η αλλαγή της κοινωνικής ανάπτυξης των εφήβων και ο αγώνας για επίτευξη της δημοτικότητάς τους.

2.3 Η επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος

Οι φιλίες είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό χαρακτηριστικό της ανάπτυξης των εφήβων και η ύπαρξη υποστηρικτικών φιλιών είναι κεντρικής σημασίας για την ευημερία των ατόμων σε όλη τη διάρκεια της ζωής. Πολλοί ερευνητές τονίζουν την ανάγκη των εφήβων για οικειότητα και διαπροσωπική επιβεβαίωση και σημειώνουν ότι αυτή η ανάγκη συχνά εκπληρώνεται μέσα στις φιλίες και θέτει τα θεμέλια για επακόλουθες στενές σχέσεις. Εμπειρικά στοιχεία έχουν τονίσει ότι οι φιλίες κατά την εφηβεία συμβάλλουν στην κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των εφήβων. Για παράδειγμα, οι νέοι με περισσότερους φίλους είναι πιο ικανοί κοινωνικά και ψυχολογικά υγιείς (Dishion & Tipsord, 2011).

Πέρα από την ποσότητα των φιλιών, η ποιότητα των φιλιών έχει επίσης σημασία για την ανάπτυξη των νέων. Σχετικά, οι νέοι με φιλίες κακής ποιότητας τείνουν να έχουν περισσότερα προβλήματα εσωτερίκευσης και εξωτερίκευσης καθώς και φτωχότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις. Μακροπρόθεσμα, οι νέοι με δυσκολία να δημιουργήσουν

υποστηρικτικές φιλίες είναι πιθανό να έχουν περισσότερα καταθλιπτικά συμπτώματα και γενική κακή προσαρμογή στην ενήλικη ζωή (Goodwin, 2002).

Η εφηβεία χαρακτηρίζεται από πολλαπλές αναπτυξιακές μεταβάσεις, οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν αβεβαιότητα, άγχος και αγωνία και να επηρεάσουν δυνητικά τις προσπάθειες των εφήβων για αποδοχή, οικειότητα και σαφή αίσθηση της ταυτότητας. Για παράδειγμα, οι σχολικές μεταβάσεις μπορεί να διαταράξουν τα υπάρχοντα δίκτυα υποστήριξης συνομηλίκων των εφήβων και να απαιτήσουν από τους εφήβους να αναπτύξουν νέα. Ταυτόχρονα, υπάρχει επίσης μια κανονιστική αύξηση του φόβου της αρνητικής αξιολόγησης από τους συνομηλίκους στην εφηβεία. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, ότι οι κοινωνικοί φόβοι είναι συνηθισμένοι στην εφηβεία. Σε ένα κοινοτικό δείγμα εφήβων και νεαρών ενηλίκων, το 43,3% των νέων ανέφεραν ότι αισθάνονται φόβο σε τουλάχιστον μία κοινωνική κατάσταση. Αυτές οι κανονιστικές αυξήσεις στους φόβους μπορεί να κάνουν τους έφηβους πιο πιθανό να βιώσουν κοινωνικό άγχος, το οποίο περιλαμβάνει α) φόβο αρνητικής αξιολόγησης, β) αποφυγή και αγωνία σε νέες κοινωνικές καταστάσεις και γ) κοινωνική δυσφορία και αναστολή σε γενικές κοινωνικές καταστάσεις. Η διαταραχή κοινωνικού άγχους - μια σοβαρή μορφή κοινωνικού άγχους - έχει δύο κορυφαίες ενάρξεις - στα τέλη της παιδικής ηλικίας και στα μέσα της εφηβείας. Το εννέα τοις εκατό των εφήβων στις Ηνωμένες Πολιτείες βιώνουν κοινωνικό άγχος στη διάρκεια της ζωής τους (Gillespie et al., 2015).

Στο πλαίσιο αυτό οι οικογενειακές σχέσεις είναι ένα διαμορφωτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη κοινωνικών στάσεων και δεξιοτήτων και μπορεί να επηρεάσουν τον βαθμό στον οποίο η νεολαία προσεγγίζει ή αποφεύγει τις επακόλουθες κοινωνικές σχέσεις, μια σημαντική πτυχή του κοινωνικού άγχους. Διάφορες πτυχές της οικογένειας συνδέονται με την ανάπτυξη κοινωνικού άγχους. Η γονική απόρριψη, που χαρακτηρίζεται από χαμηλά επίπεδα στοργής, παραμέλησης, σωματικής ή λεκτικής εχθρότητας ή άλλων συμπεριφορών που αφήνουν τους νέους να νιώθουν ότι δεν αγαπιούνται, θεωρείται ότι επηρεάζει τις νοητικές αναπαραστάσεις του νέου για τη ζωή, τις διαπροσωπικές σχέσεις και την ανθρώπινη ύπαρξη. Σε γενικές γραμμές, οι νέοι που αντιλαμβάνονται την απόρριψη από τους γονείς τους διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο για κατάθλιψη, κατάχρηση ουσιών και προβλήματα συμπεριφοράς.

Επιπλέον, τείνουν να βλέπουν τις διαπροσωπικές σχέσεις ως αναξιόπιστες, ανασφαλείς, εχθρικές και απειλητικές και μπορεί να παρουσιάσουν υπερεπαγρύπνηση και υπερευαίσθησία στην απόρριψη σε άλλες κοινωνικές σχέσεις. Αυτές οι εμπειρίες μπορεί να κάνουν τους εφήβους να αισθάνονται περισσότερο κοινωνικά ανήσυχοι (Mathieson & Banerjee, 2011).

Η ανατροφή των παιδιών που χαρακτηρίζεται από χαμηλή γονική ζεστασιά, υψηλή απόρριψη και υψηλή υπερπροστασία, σχετίζεται με την κοινωνική φοβία των νέων. Η θεωρία της προσκόλλησης υποστηρίζει ότι οι νέοι, στο πλαίσιο των σχέσεων τους με τους γονείς τους, αναπτύσσουν στάσεις και προσδοκίες που διαμορφώνουν τη διαμόρφωση και την εμπειρία των διαπροσωπικών σχέσεων έξω από το οικογενειακό πλαίσιο. Οι νέοι με ασταθείς ή απορριπτικές οικογενειακές σχέσεις είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν ανασφαλές στυλ προσκόλλησης και είναι πιο πιθανό να αποφεύγουν τις κοινωνικές σχέσεις ή να τις υπομένουν με αγωνία και φόβο. Τα βρέφη με αμφίθυμη προσκόλληση κατά το πρώτο έτος της ζωής έχουν περισσότερα συμπτώματα κοινωνικού άγχους στην ηλικία των 11 ετών και είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν αγχώδεις διαταραχές στην ηλικία των 17 ετών (Moffitt, 1993).

Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε συνδέοντας τις οικογενειακές εμπειρίες με το κοινωνικό άγχος, μπορούμε να παρουσιάσουμε μια στενή άποψη των οικογενειακών σχέσεων: οι περισσότερες μελέτες δεν εξέτασαν τη σχέση πατέρα-παιδιού και τη σχέση μητέρας-παιδιού ανεξάρτητα και η επιρροή του ευρύτερου οικογενειακού κλίματος έχει σε μεγάλο βαθμό παραμεληθεί. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ της γονικής μέριμνας και του κοινωνικού άγχους μπορεί να είναι αμφίδρομη, αλλά αυτή η διάσταση δεν έχει ερευνηθεί. Έτσι, στην καλύτερη περίπτωση, έχουμε μια ελλιπή εικόνα του ρόλου της οικογένειας στην επιρροή της ανάπτυξης του κοινωνικού άγχους και της ποιότητας των κοινωνικών σχέσεων (Rodkin & Ahn, 2009).

Οι θεωρητικοί των οικογενειακών συστημάτων έχουν υποστηρίξει ότι μια οικογένεια αποτελείται από πολλαπλά υποσυστήματα και είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη κατά την αξιολόγηση του ρόλου της οικογένειας για την ατομική ανάπτυξη. Πολύ συχνά, η έρευνα για τις σχέσεις γονέα-παιδιού έχει επικεντρωθεί στις σχέσεις μητέρας-παιδιού και είτε αγνοεί την πιθανή συμβολή των πατεράδων, είτε υποθέτει ότι η έρευνα για τη μητρική ανατροφή γενικεύεται στους πατέρες. Ωστόσο, είναι γενικά κατανοητό ότι

υπάρχουν διαφορές σε διάφορες διαστάσεις των σχέσεων μητέρας-παιδιού και πατέρα-παιδιού, όπως ο χρόνος που δαπανάται μαζί, το περιεχόμενο των αλληλεπιδράσεων και ο βαθμός εγγύτητας. Άλλες εργασίες υπογραμμίζουν τη συμβολή των πατέρων στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των νέων και σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανατροφή των πατέρων έχει μεγαλύτερη επιρροή για την προσαρμογή των νέων από την ανατροφή των μητέρων. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τη συμβολή τόσο των πατέρων όσο και των μητέρων στην κοινωνική ανάπτυξη των νέων. Πέρα από τις δυαδικές σχέσεις της οικογένειας, άλλοι οικογενειακοί παράγοντες, όπως η ομογονική σχέση σχετίζονται επίσης με το άγχος των νέων (Steglich et al., 2010).

Η λειτουργικότητα σε επίπεδο οικογένειας έχει σημαντικές επιπτώσεις για τη συναισθηματική ανάπτυξη των νέων και το άγχος. Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη έρευνας για το πώς η λειτουργία σε επίπεδο οικογένειας σχετίζεται με το κοινωνικό άγχος των νέων. Από όσο γνωρίζουμε, η μόνη μελέτη που εξετάζει τη σχέση μεταξύ της οικογενειακής συνοχής και του κοινωνικού άγχους δείχνει σημαντικές δυατομικές συσχετίσεις μεταξύ τους, υποδηλώνοντας ότι οι νέοι σε οικογένειες με στενότερες και πιο υποστηρικτικές σχέσεις είναι λιγότερο κοινωνικά ανήσυχοι (Schaffer, 1996).

Άλλες έρευνες έχουν δείξει ότι το οικογενειακό κλίμα κατά την εφηβεία έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ικανότητα των νεαρών ενηλίκων στις ρομαντικές σχέσεις καθώς και στην ευημερία των νέων. Έτσι, το οικογενειακό κλίμα είναι ένας πολλά υποσχόμενος, αν και ελάχιστα μελετημένος παράγοντας που επηρεάζει το κοινωνικό άγχος. Το κοινωνικό άγχος, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο στη διαμόρφωση θετικών σχέσεων με τους συνομηλίκους. Μπορεί να οδηγήσει τους νέους να αισθάνονται φόβο να πλησιάσουν συνομηλίκους, να αποφύγουν τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις ή να βιώσουν σημαντική δυσφορία ενώ συμμετέχουν σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι νέοι με υψηλότερο κοινωνικό άγχος τείνουν να βιώνουν λιγότερη υποστήριξη φιλίας και αποδοχή από τους συνομηλίκους. Οι νέοι με υψηλότερο κοινωνικό άγχος είναι επίσης πιο πιθανό να αποσυρθούν κοινωνικά, να βιώσουν λιγότερη συντροφικότητα και οικειότητα από φίλους και είναι πιο πιθανό να αρνηθούν το σχολείο. Καθώς το κοινωνικό άγχος μπορεί να υπονομεύσει τη δημιουργία εκπλήρωσης φιλιών, οι έφηβοι μπορεί να βιώσουν τη μοναξιά ως συνέπεια. Στην

πραγματικότητα, το κοινωνικό άγχος και η μοναξιά συνδέονται συνήθως (Westling et al., 2008).

Το κοινωνικό άγχος, ειδικά ο φόβος της αρνητικής αξιολόγησης από άλλους, μοιράζεται κάποια εννοιολογική επικάλυψη με την ευαισθησία απόρριψης, έναν όρο που αναφέρεται στην αγχώδη προσδοκία, την άμεση αντίληψη και την υπερβολική αντίδραση των ατόμων προς την απόρριψη από τους άλλους. Οι έφηβοι με υψηλότερη ευαισθησία στην απόρριψη παρουσιάζουν αυξήσεις στα συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους καθώς και μειώσεις στην κοινωνική ικανότητα. Τα άτομα που τείνουν να περιμένουν με αγωνία την απόρριψη παρουσιάζουν αυξήσεις στο κοινωνικό άγχος και την κοινωνική απόσυρση (Parker & Seal, 1966).

Οι οικογενειακές σχέσεις συνδέονται στενά με την κοινωνική λειτουργία των νέων. Η διερεύνηση μηχανισμών μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε πώς οι οικογενειακές σχέσεις επηρεάζουν τις επακόλουθες φιλίες και έτσι να παράσχουμε περισσότερες πληροφορίες για το πώς να υποστηρίξουμε την ανάπτυξη θετικών σχέσεων με τους συνομηλίκους. Αρκετοί μεμονωμένοι παράγοντες έχουν αναγνωριστεί ως πιθανοί μηχανισμοί που συνδέουν τις οικογενειακές επιρροές με τις σχέσεις με τους συνομηλίκους, όπως η ανασφάλεια προσκόλλησης και η δυσκολία ρύθμισης των συναισθημάτων, οι προβληματικές συμπεριφορές και η συναισθηματική ανασφάλεια, ο προ-κοινωνικός προσανατολισμός, η κοινωνική αυτό-αποτελεσματικότητα και η κοινωνική επεξεργασία πληροφοριών. Το κοινωνικό άγχος είναι ένας άλλος πιθανός μηχανισμός μέσω του οποίου η οικογένεια συμβάλλει στην κοινωνική προσαρμογή των νέων, συμπεριλαμβανομένης της ποιότητας της φιλίας τους και των συναισθημάτων της μοναξιάς. Η εξέταση αυτού του μηχανισμού μπορεί να διευρύνει την κατανόησή μας σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι νέοι μεγαλώνοντας σε ένα μη βέλτιστο οικογενειακό περιβάλλον και να προτείνει τρόπους για να βοηθήσουμε τους νέους στην κοινωνική τους προσαρμογή (Putallaz, 1983).

Οι θεωρητικοί των οικογενειακών συστημάτων προτείνουν ότι οι οικογενειακές επιρροές είναι συχνά κυκλικές και όχι μονοκατευθυντικές, γεγονός που υποδηλώνει ότι μπορεί να υπάρχουν αμφίδρομες συσχετίσεις μεταξύ των οικογενειακών σχέσεων, του κοινωνικού άγχους και της κοινωνικής προσαρμογής. Από αυτή την προοπτική, τα αναπτυξιακά μοντέλα που αντιλαμβάνονται τις οικογενειακές σχέσεις ασκώντας

μονοκατευθυντική επιρροή στο κοινωνικό άγχος των εφήβων μπορεί να παρουσιάζουν μόνο μια πλευρά της πλήρους εικόνας. Πράγματι, εκτός από την πιθανότητα η γονική απόρριψη και το οικογενειακό κλίμα να προβλέπουν αλλαγές στο κοινωνικό άγχος των νέων, είναι επίσης πιθανό το κοινωνικό άγχος των νέων να προβλέπει αλλαγές στη γονική απόρριψη και στο οικογενειακό κλίμα, ένας τομέας που δεν έχει μελετηθεί πολύ. Πέρα από τις οικογενειακές αλληλεπιδράσεις, το κοινωνικό άγχος και η κοινωνική προσαρμογή είναι αλληλένδετα έτσι ώστε το κοινωνικό άγχος προβλέπει αλλαγές στην κοινωνική προσαρμογή και η κοινωνική προσαρμογή με τη σειρά της προβλέπει αλλαγές στο κοινωνικό άγχος. Επομένως, σύμφωνα με τη συναλλακτική προοπτική της ανάπτυξης, είναι σημαντικό να εξεταστούν οι πιθανές συναλλακτικές συσχετίσεις μεταξύ των ατόμων και των αναπτυξιακών τους πλαισίων (Male, 2007).

2.4 Η επιρροή της φιλίας μεταξύ εφήβων στη σχολική τους επίδοση

Η ακαδημαϊκή επιτυχία αξιολογείται με τη μέτρηση της ακαδημαϊκής επίδοσης με τη μορφή του μέσου όρου βαθμολογίας, τις βαθμολογίες εξετάσεων και της συνολικής ακαδημαϊκής επίδοσης, καθώς και με τη μέτρηση του ακαδημαϊκού κινήτρου και του επιπέδου επιμονής μεταξύ των μαθητών στο σχολείο. Η δημιουργία φιλιών με τους συνομηλίκους τους είναι μια σημαντική πτυχή της ζωής των εφήβων και των νεαρών μαθητών και έχει διεξαχθεί σημαντική έρευνα σχετικά με το πώς οι φίλοι επηρεάζουν την ακαδημαϊκή επίδοση και τα κίνητρα. Συγκεκριμένα, τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα και τα κίνητρα έχουν βρεθεί να συσχετίζονται θετικά όταν κάποιος έφηβος ανήκει σε μια ομάδα συνομηλίκων (Pijl et al., 2011).

Επί του παρόντος, η ανάγκη των νέων για την αίσθηση ότι ανήκουν σε μία ομάδα είναι ιδιαίτερα υψηλή, με αποτέλεσμα τα άτομα να περνούν περισσότερο χρόνο με τους φίλους τους, να αισθάνονται πιο άνετα με τους φίλους τους παρά με την οικογένεια τους και να ανησυχούν για το πώς θα τους αντιληφθούν οι φίλοι τους και πώς το τοπικό κοινωνικό περιβάλλον θα τους δει. Οι ανησυχίες των ερευνητών σχετικά με το πώς οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν διαφορετικές πτυχές της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, δεν προκαλούν έκπληξη. Τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα έχουν συνδεθεί στενά με κοινωνικές συνδέσεις ή αλληλεπιδράσεις με συνομηλίκους στο παρελθόν. Πράγματι, η εμπειρική έρευνα έχει αποδείξει την αξία των

φιλίων για την ακαδημαϊκή επιτυχία. Κάποιοι άλλοι ερευνητές έχουν περιορίσει την εστίασή τους στα δίκτυα συνομηλίκων, όπου οι αλληλεπιδράσεις των εφήβων συμβαίνουν πιο συχνά και σε ποικίλες καταστάσεις, καθώς τα στοιχεία για τα αποτελέσματα των συνομηλίκων από μελέτες που βασίζονται στην απόδοση στην τάξη ήταν ασυνεπή. Λόγω της αυξανόμενης σημασίας που διαδραματίζει η φιλία, καθώς τα παιδιά προχωρούν από τα πρώτα σχολικά χρόνια στην εφηβεία, το θέμα αυτό έχει λάβει μεγάλη προσοχή (Salmivalli et al., 1997).

Η δημιουργία στενών φιλίων θεωρείται ότι σηματοδοτεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό ορόσημο κατά την εφηβεία, επειδή επιτρέπει στους ανθρώπους να αποκτήσουν μια βαθύτερη κατανόηση των άλλων και του εαυτού τους μέσω ιδιωτικών, ανοιχτών και στενών αλληλεπιδράσεων (Schaffer, 1996).

Σύμφωνα με μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε γυμνάσια, οι περισσότεροι μαθητές αναπτύσσουν έναν «ευρύτερο κύκλο» περίπλοκων, ποικίλων και ενδιαμέσων κοινωνικών δεσμών με τους συνομηλίκους τους κατά την περίοδο της εφηβείας. Αυτό συμβαίνει τόσο εντός όσο και εκτός της σχολικής τάξης. Τα παιδιά και οι έφηβοι αλληλοεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους τακτικά, έξω από το σχολικό περιβάλλον μέσω δραστηριοτήτων, όπως οργανωμένες καλοκαιρινές δραστηριότητες, εξωσχολικός αθλητισμός, καθώς και μη οργανωμένα αθλήματα, παιχνίδια και παρέα με φίλους και φίλους φίλων. Οι μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου αλληλοεπιδρούν με διάφορες ομάδες συνομηλίκων στο πλαίσιο του σχολείου μέσω ποικίλων πλαισίων στην τάξη, δραστηριοτήτων πριν και μετά το σχολείο και διάφορες δομημένες και οργανωμένες εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως ομαδικές και ατομικές αθλητικές δραστηριότητες και ακαδημαϊκούς συλλόγους (Male, 2007).

Οι ερευνητές ισχυρίζονται ότι η συσχέτιση μεταξύ των σχέσεων και της απόδοσης μπορεί να εξαρτάται από τους μαθητές που επιλέγουν τους συνομηλίκους τους με βάση τη συμβατότητα ή την ομοιότητα απόδοσης. Ως εκ τούτου, οι επιτυχημένοι μαθητές μπορεί να ευνοούν τις σχέσεις με άλλους επιτυχημένους μαθητές. Ωστόσο, ερευνητές αναφέρουν αναντιστοιχία όσον αφορά τις επιπτώσεις που σχετίζονται με τη φιλία. Ενώ η φιλία μεταξύ μαθητών μέσου και υψηλών επιδόσεων δεν έδειξε καμία συσχέτιση με τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των μαθητών, οι στενοί φίλοι που είχαν χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο έδειξαν συσχέτιση. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι οι

συνομήλικοι έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη μάθηση, τη συμπεριφορά και την απόλαυση (Medrich et al., 1982).

Τα παραπάνω ευρήματα προκαλούν φυσικά το επόμενο ερώτημα: πώς επηρεάζει το περιβάλλον κοινωνικό δίκτυο ενός μαθητή την ακαδημαϊκή του επιτυχία με την πάροδο του χρόνου; Οι περισσότεροι από αυτούς τους ισχυρισμούς υποστηρίζονται από μελέτες όπου οι μεταβλητές πρόβλεψης για φίλους και μεμονωμένες μεταβλητές αποτελέσματος ανήκουν στον ίδιο τομέα. Με άλλα λόγια, η ακαδημαϊκή επίδοση ενός ατόμου μπορεί να επηρεαστεί από τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα ενός από τους φίλους του ή η κοινωνική του συμπεριφορά μπορεί να έχει αντίκτυπο σε μια συγκεκριμένη πτυχή της δικής του κοινωνικής συμπεριφοράς. Οι ερευνητές πιστεύουν ότι για να εξηγηθεί η ακαδημαϊκή πρόοδος των μαθητών, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές τους σχέσεις στο σχολείο. Από την άποψη του κοινωνικού κεφαλαίου, οι κοινωνικοί δεσμοί των εφήβων στο σχολείο τους παρέχουν τα εργαλεία και την ενθάρρυνση που χρειάζονται για να επιτύχουν στο σχολείο (Blakemore & Mills, 2014).

Η φιλία σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον ενθαρρύνει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία και την ανταλλαγή γνώσεων, ενισχύοντας τελικά τις μαθησιακές εμπειρίες. Από την άλλη πλευρά, οι φιλίες μπορεί μερικές φορές να οδηγήσουν σε περισπασμούς στην τάξη. Οι μαθητές μπορεί να συμμετέχουν σε συζητήσεις ή δραστηριότητες με φίλους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, προκαλώντας διαταραχές στην εστίασή τους στις σπουδές. Η φιλία δημιουργεί ένα εξαιρετικό περιβάλλον για τη βέλτιστη απόδοση και τη βελτίωση των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων. Στο σημερινό εκπαιδευτικό περιβάλλον, που χαρακτηρίζεται από την επικράτηση των διαδικτυακών πηγών μάθησης και τις αυξημένες ανησυχίες για την ευημερία των μαθητών, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι φιλίες συμβάλλουν στην ακαδημαϊκή επιτυχία είναι υψίστης σημασίας (Campell et al., 2015).

Συνοψίζοντας, αντιλαμβανόμαστε ότι το σχολικό περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει έναν βασικό παράγοντα ενθάρρυνσης για συνύπαρξη ομάδων συνομήλικων, καθώς είναι ένας χώρος όπου μπορούν εύκολα να ανταλλάσσουν ιδέες, να δημιουργούν κοινές εμπειρίες, να συνεργάζονται και να ανακαλύπτουν ο ένας τον άλλο. Φυσικά, όπως συμβαίνει παντού, έτσι και στο σχολείο μπορεί να υπάρξουν αντιπαλότητες και πολλά προβλήματα που πηγάζουν από τις πολλές και διαφορετικές προσωπικότητες των μαθητών.

2.5 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Στόχος της διπλωματικής αυτής εργασίας αποτέλεσε η διερεύνηση των απόψεων των εφήβων σχετικά με το κρίσιμο για αυτήν την ηλικία θέμα της φιλίας.

Στο πλαίσιο αυτό κρίθηκε σκόπιμη η διερεύνηση και αναζήτηση πληροφοριών σε σχέση με τον τρόπο που επιλέγουν οι έφηβοι διαφορετικού φύλου τους φίλους τους, αν επηρεάζονται από τον στενό οικογενειακό ή φιλικό τους κύκλο σε σχέση με τις επιλογές που κάνουν όσον αφορά τους φίλους τους, πώς πιστεύουν και θεωρούν ότι θα εξελιχθούν οι φιλίες που δημιουργούν σε βάθος χρόνου και αν τελικά έχουν στο μυαλό τους κάποια κριτήρια που ενεργοποιούν πριν προχωρήσουν στη σύναψη φιλίας με τρίτους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διερευνώνται στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας αφορούν στα παρακάτω σημεία:

Με ποιον τρόπο οι έφηβοι διαφορετικού φύλου επιλέγουν τους φίλους τους και ποια κριτήρια ενεργοποιούν κατά τη διαδικασία σύναψης φιλιών με τρίτους;

Με ποιόν τρόπο οι έφηβοι διαφορετικού φύλου αντιμετωπίζουν τις φιλίες τους;

Από ποια άτομα επηρεάζονται τα παιδιά εφηβικής ηλικίας κατά την επιλογή των φίλων τους;

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1 Επιλογή ερευνητικής διαδικασίας

Για την υλοποίηση της διπλωματικής αυτής εργασίας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος έρευνας προκειμένου να αναζητηθούν και να αναλυθούν σε βάθος οι απόψεις, οι πεποιθήσεις και οι εμπειρίες και οι σκέψεις ενός μικρού αριθμού εφήβων σχετικά με τον ζήτημα της φιλίας κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσιμης ηλικίας. Στόχος ήταν να προκύψει μία αρτιότερη και βαθύτερη προσέγγιση των συμμετεχόντων σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό έγινε προσπάθεια διερεύνησης και ανάδειξης των σκέψεων των εφήβων με την ποιοτική μέθοδο, η οποία θεωρείται καταλληλότερη σε σχέση με άλλες χρησιμοποιούμενες και πιο συμβατικές ερευνητικές μεθόδους (Strauss, A. & Corbin, I. (1998).

Κατά τη διαδικασία διενέργειας και καταγραφής των ημιδομημένων συνεντεύξεων στόχος αποτέλεσε να αναλυθεί το υπό διερεύνηση ζήτημα από την πλευρά των συμμετεχόντων μέσα από την καταγραφή των απόψεων τους σχετικά με τη δημιουργία και τη σύναψη φιλίας κατά την εφηβική ηλικία και έγινε προσπάθεια αξιολόγηση του θέματος αυτού με την αξιοποίηση των προσωπικών εμπειριών των εφήβων. Η ποιοτική έρευνα ήταν σχεδιασμένη και καλά οργανωμένη προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός της που αφορά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι έφηβοι συνάπτουν φιλίες κατά την κρίσιμη αυτή ηλικιακή περίοδο της ζωής τους.

3.2 Συμμετέχοντες

Στο πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας που έλαβε χώρα για τον σκοπό της έρευνας αυτής χρησιμοποιήθηκε η βολική δειγματοληψία. Στην έρευνα συμμετείχαν (10) δέκα παιδιά έφηβοι, ηλικίας 16-18 ετών, τόσο αγόρια όσο και κορίτσια.

Σε σχέση με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων στην έρευνα όπως προαναφέρθηκε συμμετείχαν δέκα (10) έφηβοι, εκ των οποίων τα πέντε (5) ήταν κορίτσια και τα πέντε (5) αγόρια και τα οποία φοιτούν όλα σε δημόσια σχολεία. Εξ αυτών τα δύο ήταν (2) αγόρια και το ένα (1) κορίτσι που φοιτούν στην Γ' Γυμνασίου, τα τρία (3) αγόρια

και τα δύο (2) κορίτσια που φοιτούν στην Β΄ Λυκείου και τέλος τα δύο (2) κορίτσια που φοιτούν στην Γ΄ Λυκείου.

Σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των εφήβων οι επτά (7) από τις δέκα (10) μητέρες κατέχουν πτυχίο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και οι τρεις (3) έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε σχέση με τους πατέρες οι έξι (6) κατέχουν πτυχίο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και οι τέσσερις (4) έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και από το δείγμα φάνηκε ότι δραστηριοποιούνται οι πατέρες είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, δημόσιοι ή ιδιωτικοί υπάλληλοι. Από τις μητέρες κάποιες εργάζονται στον δημόσιο τομέα και κάποιες δεν εργάζονται.

3.3 Μέσα συλλογής των δεδομένων

Ως μέσο για τη συλλογή των δεδομένων της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε η προσωπική ημιδομημένη συνέντευξη με τον ερωτώμενο. Υπήρξε προσωπική επαφή με τον κάθε ερωτώμενο, προκειμένου να προκύψουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το πως οι έφηβοι διαφορετικού φύλου επιλέγουν τους φίλους τους, ποια κριτήρια ενεργοποιούν στη διαδικασία αυτή και από ποιους ανθρώπους ενδεχομένως επηρεάζονται σε σχέση με τις επιλογές που κάνουν. Το πλεονέκτημα που παρέχει η προσωπική συνέντευξη σε σχέση με την συμπλήρωση ενός καταλόγου ερωτήσεων από τον ερωτώμενο, είναι ότι παρέχει τη δυνατότητα στον ερευνητή να αποσπάσει επιπλέον χρήσιμες πληροφορίες για την έρευνα που διεξάγεται, ενώ οι κατάλογοι ερωτήσεων είναι απρόσωποι και προσφέρουν μόνο τη δυνατότητα καταγραφής των απαντήσεων και βάσει της διάθεσης που εκείνη την στιγμή έχουν.

Το δελτίο καταγραφής της συνέντευξης είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύψουν πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εφήβων (ηλικία, φύλο και μορφωτικό επίπεδο γονέων), με τους τρόπους και τα κριτήρια που επιλέγουν οι έφηβοι διαφορετικού φύλου τους φίλους τους, καθώς και από ποιους επηρεάζονται κατά τη διαδικασία επιλογής των φίλων τους.

Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου γύρω από τα ερευνητικά ερωτήματα και όταν ήταν απαραίτητο οι ερωτήσεις προσαρμόζονταν και δίνονταν διευκρινίσεις. Η συνέντευξη παρουσιάζει το πλεονέκτημα της αλλαγής της σειράς των ερωτήσεων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ανάλογα με την εξέλιξη της ροής

της όλης διαδικασίας και με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα σε εκείνον που διενεργεί τη συνέντευξη να συλλέξει περισσότερες πληροφορίες (Creswell,2015). Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρο με τη δια ζώσης συμμετοχή των ερωτώμενων αφού προηγουμένως ρυθμίστηκε συγκεκριμένη ώρα επικοινωνίας και στον χώρο των ερωτώμενων. Χρησιμοποιήθηκαν καθοδηγούμενες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου προκειμένου να προκύψουν αποτελέσματα αναφορικά με τον τρόπο επιλογής των φίλων από τα αγόρια και τα κορίτσια κατά την εφηβική ηλικία.

Σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να μεταφέρουν και να περιγράψουν τις δικές τους προσωπικές εμπειρίες προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τον σκοπό της ερευνητικής διαδικασίας.

3.4 Διαδικασία

Για τη συλλογή των δεδομένων και την προσέγγιση των συμμετεχόντων έγινε αποστολή προσωπικών επιστολών για την πρόσκληση συμμετοχής στην έρευνα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους γονείς των εφήβων, μέσω των οποίων ενημερώθηκαν για την έρευνα και την παροχή συγκατάθεσης των γονέων για τη συμμετοχή των εφήβων στην έρευνα. Η περιγραφή του υπό διερεύνηση ζητήματος έγινε μέσα από την καταγραφή της προσωπικής αφήγησης των απόψεων των εφήβων κατά την αλληλεπίδρασή τους με τον ερευνητή. Μετά τη λήψη και την καταγραφή των δεδομένων, αφού προηγήθηκε η κατανόηση τους με την προσεκτική μελέτη από την πλευρά του ερευνητή, στη συνέχεια ακολούθησε σύγκριση και ερμηνεία τους, προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την έρευνα.

Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων καταγράφηκαν όλες οι σχετικές πληροφορίες. Δεδομένου ότι οι συμμετέχοντες ήταν ανήλικοι ενημερώθηκαν σχετικά και οι γονείς τους, προκειμένου να παρέχουν τη συγκατάθεσή τους. Στην αρχή της συνέντευξης συζητήθηκαν με τους συμμετέχοντες θέματα γενικού ενδιαφέροντος προκειμένου να αισθανθούν άνετα και οικεία. Επίσης δόθηκαν διευκρινήσεις για τον σκοπό της έρευνας και των συνεντεύξεων και οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν ότι οποιαδήποτε χρονική στιγμή θα είχαν τη δυνατότητα να διακόψουν τη διαδικασία, εφόσον για κάποιο λόγο ένιωθαν άβολα και αμήχανα. Η διάρκεια της κάθε συνέντευξης ήταν περίπου 20 λεπτά. Τέλος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων όλων των

συμμετεχόντων στο πλαίσιο της καταγραφής των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν ψευδώνυμα.

Με την μέθοδο της χιονοστοιβάδας συλλέχθηκε το πρωτογενές υλικό, δηλαδή από στόμα σε στόμα από τα παιδιά των φίλων και των γνωστών που υπήρξε πρόσβαση, ζητήθηκαν οι απαντήσεις των εφήβων στον κατάλογο των ερωτήσεων. Αφού συλλέχθηκαν τα δεδομένα, στην συνέχεια κατηγοριοποιήθηκαν και με την ανάλυση περιεχομένου έγινε μια προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα.

Το δείγμα της διπλωματικής εργασίας ήταν έφηβες και έφηβοι από δημόσια σχολεία. Υπάρχει μια σοβαρή έλλειψη στην εγκυρότητα των αποτελεσμάτων όσον αφορά την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Το κενό που παρατηρείται στην εργασία είναι ότι έπρεπε να βρεθούν πιο πολλά αγόρια ηλικίας 15-16 ετών, και 17-18 ετών και πιο πολλά κορίτσια στις αντίστοιχες ηλικίες για να μπορούν να εξαχθούν έγκυρα αποτελέσματα.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4.1 Αποτελέσματα-ανάλυση συνεντεύξεων

Στο στάδιο αυτό ακολουθεί η παράθεση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν μετά την καταγραφή των απαντήσεων των συνεντεύξεων που έλαβαν χώρα.

Ερευνητικό ερώτημα: 1

Με ποιον τρόπο οι έφηβοι διαφορετικού φύλου επιλέγουν τους φίλους τους και ποια κριτήρια ενεργοποιούν κατά τη διαδικασία σύναψης φιλιών με τρίτους;

Στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτού του ερευνητικού ερωτήματος οι ερωτήσεις που τέθηκαν μεταξύ άλλων αφορούσαν αν οι έφηβοι έχουν φίλους, αν είναι του ιδίου φίλου, από πόσα άτομα αποτελείται η παρέα τους, του τρόπου με το οποίο γνωρίστηκαν, τους λόγους που επέλεξαν τις φίλιες τους, πόσο συχνά βρίσκονται εκτός σχολικού περιβάλλοντος, τί τρόπους επιλέγουν για να διασκεδάσουν και αν θεωρούν ότι θα εξακολουθήσουν να έχουν τους ίδιους φίλους και στο μέλλον.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων, έτσι όπως καταγράφηκαν, τα κορίτσια στην εφηβική ηλικία επιδιώκουν φίλιες με πολλά άτομα και επιλέγουν να κάνουν παρέα και με αγόρια και με κορίτσια. Τα κορίτσια απάντησαν ότι οι παρέες τους είναι ως επί των πλείστων μεγαλύτερες των τεσσάρων ατόμων και οι φίλιες αυτές έλαβαν χώρα είτε εντός του σχολικού περιβάλλοντος είτε στο πλαίσιο μίας εξωσχολικής δραστηριότητας (χορός, κατασκήνωση, αθλητισμός). Ως προς τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν τους φίλους τους τα κορίτσια απάντησαν ότι θέλουν να περνάνε καλά, να γελάνε, να έχουν κοινά ενδιαφέροντα και να υπάρχει σεβασμός μεταξύ τους.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ήν/αυτούς;

«Γελάμε πολύ και περνάμε καλά. Συζητάμε για διάφορα θέματα που μας απασχολούν. Τα ΣΚ προσπαθούμε να κάνουμε διαφορετικά πράγματα χωρίς παρεξηγήσεις» (έφηβη 1).

«Έχουμε τα ίδια ενδιαφέροντα. Μπορούμε και βρισκόμαστε μετά το σχολείο για καμία ώρα και γενικώς μπορούμε και συνεννοούμαστε» (έφηβη 3).

«Γιατί περνάμε καλά, ξεχνιόμαστε και μοιραζόμαστε προβληματισμούς και σκέψεις» (έφηβη 5).

«Διότι έχουμε κοινά ενδιαφέροντα. Παρόλο που ο χαρακτήρας των φίλων μου διαφέρει, μπορούμε και συμπληρώνουμε ο ένας τον άλλον και καλυπτόμαστε συναισθηματικά» (έφηβη 2)

«Γιατί έχουμε κοινά ενδιαφέροντα, όταν βγαίνουμε περνάμε καλά και μπορούμε και συζητάμε για διάφορα θέματα» (έφηβη 7).

Επίσης τα κορίτσια δήλωσαν ότι βρίσκονται εκτός σχολικού περιβάλλοντος περισσότερες από δύο φορές την εβδομάδα και ανάλογα με τις υποχρεώσεις τους. Σχετικά με τον τρόπο διασκέδασης επιλέγουν τις βόλτες σε εξωτερικούς χώρους, βόλτες για φαγητό και καφέ και κάποιες φορές συγκεντρώσεις σε σπίτια. Τέλος σχετικά με το αν πιστεύουν ότι θα εξακολουθήσουν να κάνουν παρέα με τους ίδιους φίλους, απάντησαν ότι δεν μπορούν να απαντήσουν με σιγουριά και ότι με κάποιους πολύ κοντινούς φίλους ίσως εξακολουθήσουν να διατηρούν σχέσεις.

Σύμφωνα με τις απόψεις των κοριτσιών, φαίνεται ότι τα κορίτσια στο πλαίσιο της κοινωνικής και συναισθηματικής τους ανάπτυξης επιλέγουν τη συναναστροφή τους τόσο με αγόρια όσο και με κορίτσια, ενώ επίσης προκύπτει και ο εφήμερος χαρακτήρας των σχέσεων που συνάπτουν.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων αγοριών, έτσι όπως καταγράφηκαν, τα αγόρια επιδιώκουν φιλίες κυρίως με άτομα του ίδιου φύλου και οι παρέες τους αποτελούνται από περισσότερα από τρία άτομα και οι φιλίες αυτές έλαβαν χώρα είτε εντός του σχολικού περιβάλλοντος είτε στο πλαίσιο μίας εξωσχολικής αθλητικής δραστηριότητας.

Ως προς τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν τους φίλους τους τα αγόρια δήλωσαν ότι επιθυμούν την κατανόηση και την αποδοχή από τους άλλους, την επικοινωνία, τα κοινά ενδιαφέροντα και να περνάνε καλά.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: *Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ήν/αυτούς;*

«Με τους φίλους μου περνάμε καλά, διασκεδάζουμε, έχουμε συνεννόηση, επικοινωνία. Με τη φίλη μου περνάμε καλά, μοιραζόμαστε σκέψεις, γενικώς περνάμε ωραία» (έφηβος 2).

«Γιατί γελάω μαζί τους, με τα χάλια τους, είναι αστείοι» (έφηβος 4).

«Διότι διασκεδάω μαζί τους και μπορώ να μοιραστώ τα προβλήματά μου» (έφηβος 8).

«Έχουμε κοινά ενδιαφέροντα και περνάμε ωραία» (έφηβος 9).

«Έχουμε κοινά ενδιαφέροντα και μας αρέσει να βρισκόμαστε και να πηγαίνουμε για μπάλα» (έφηβος 10).

Επίσης δήλωσαν ότι βρίσκονται εκτός σχολικού περιβάλλοντος δύο με τρεις φορές την εβδομάδα και ανάλογα με τις υποχρεώσεις τους. Σχετικά με τον τρόπο διασκέδασης επιλέγουν τις βόλτες σε εξωτερικούς χώρους, αθλητικές δραστηριότητες, παρακολούθηση αγώνων, ηλεκτρονικά και βόλτες για φαγητό και καφέ.

Τέλος σχετικά με το αν πιστεύουν θα εξακολουθήσουν να κάνουν παρέα με τους ίδιους φίλους, απάντησαν ότι είναι πολύ πιθανόν να συμβεί κάτι τέτοιο.

Σύμφωνα με τις απόψεις των αγοριών, φαίνεται ότι στο πλαίσιο της κοινωνικής και συναισθηματικής τους ανάπτυξης επιλέγουν τη συναναστροφή τους με άτομα του ιδίου φύλου, ενώ επίσης θεωρούν ότι είναι πολύ πιθανό για αυτούς να εξακολουθήσουν να κάνουν παρέα με τους τωρινούς τους φίλους και μετά το τέλος της κοινής σχολικής τους ζωής.

Ερευνητικό ερώτημα: 2

Με ποιόν τρόπο οι έφηβοι διαφορετικού φύλου αντιμετωπίζουν τις φιλίες τους;

Στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτού του ερευνητικού ερωτήματος οι ερωτήσεις που τέθηκαν μεταξύ άλλων αφορούσαν το αν υπάρχει ισχυρό δέσιμο με τους φίλους που έχουν, αν έχουν διαφορές με τους φίλους τους και πόσο συχνά, αν συζητάνε με τους φίλους τους τυχόν προβλήματα που ανακύπτουν και πώς λύνουν τις διαφορές τους, αν έχουν νιώσει προδομένοι από τους φίλους τους και αν επιλύθηκε το πρόβλημα που πιθανώς αντιμετώπισαν.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων κοριτσιών, τα περισσότερα δήλωσαν ότι θεωρούν ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο με τους φίλους που έχουν. Επίσης δήλωσαν ότι κάποιες φορές μαλώνουν για μικρό παρεξήγησης που γίνονται και συνήθως λύνονται τα προβλήματα που υπάρχουν με συζήτηση. Κάποια από τα κορίτσια δήλωσαν ότι έχουν προδοθεί από φιλίες που είχαν στο παρελθόν και θεωρούν ότι υπήρξε έλλειψη εμπιστοσύνης ή επειδή τελικά δεν υπήρχε επικοινωνία και δεν λύθηκε το πρόβλημα που ανέκυψε και απλά απομακρύνθηκαν.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: Έχεις νοιώσει ποτέ προδομένη από τους φίλους σου; Περιέγραψε.

«Με τα κορίτσια ως τώρα όχι δεν είχα κάποιο θέμα. Κάποια στιγμή με μία φίλη μου στη Β΄ Γυμνασίου είχα θέμα, απομακρύνθηκε απότομα κι έκανε παρέα με μεγαλύτερα παιδιά. Δεν μου εξήγησε ποτέ το γιατί» (έφηβη 1).

«Ναι, στο παρελθόν ειδικά. Μπορεί να έκανα και εγώ λάθη, σίγουρα έκανα. Είχα μερίδιο ευθύνης εννοώ» (έφηβη 3).

«Στο παρελθόν ναι, όχι όμως με την παρέα που συναναστρέφομαι σήμερα» (έφηβη 5).

«Ναι, αλλά στην παρέα που είμαι τώρα δεν έχω νοιώσει προδομένη. Επίσης η προδοσία που ένιωσα στο παρελθόν ήταν λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης, η οποία θα πρέπει να υπάρχει προκειμένου να διατηρηθεί μία φιλία» (έφηβη 6).

«Από την παρέα που έχω σήμερα, όχι» (έφηβη 7).

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων αγοριών, τα περισσότερα δήλωσαν ότι θεωρούν ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο με τους φίλους που έχουν και ενδιαφέρονται ο ένας για τον άλλον.

Επίσης δήλωσαν ότι αν μαλώσουν για κάτι, αυτό είναι συνήθως κάτι πολύ «χαζό», το οποίο λύνεται με συζήτηση σχεδόν αμέσως και γενικότερα δεν έχουν διαφορές. Επίσης δήλωσαν ότι δεν έχουν αισθανθεί προδομένοι από τους φίλους τους.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: Έχεις νοιώσει ποτέ προδομένος από τους φίλους σου; Περιέγραψε.

«Όχι, όχι, δεν έχω αντιμετωπίσει κάτι τέτοιο» (έφηβος 2).

«Σπάνια, απλά κάποιες φορές οι άλλοι αδιαφορούν για πράγματα που εγώ δίνω προσοχή» (έφηβος 4).

«Όχι, όχι» (έφηβος 8).

«Όχι» (έφηβος 9).

«Όχι, δεν έχει συμβεί κάτι τέτοιο» (έφηβος 10).

Από τις απόψεις των εφήβων φαίνεται ότι τα κορίτσια αντιμετωπίζουν τις φιλίες τους με ανταγωνιστικότερο τρόπο σε σχέση με τα αγόρια και εμπλέκονται σε διάφορες συναισθηματικές καταστάσεις. Τα αγόρια φαίνεται ότι είναι πιο απλά στη σκέψη τους και δεν εμπλέκονται σε διαμάχες με τους φίλους τους.

Ερευνητικό ερώτημα: 3

Από ποια άτομα επηρεάζονται τα παιδιά εφηβικής ηλικίας κατά την επιλογή των φίλων τους;

Στο πλαίσιο της ανάλυσης αυτού του ερευνητικού ερωτήματος οι ερωτήσεις που τέθηκαν μεταξύ άλλων αφορούσαν για το αν επηρεάζονται από κάποιον και αν εμπλέκεται κάποιος στη διαδικασία επιλογής των φίλων τους.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων κοριτσιών, τα περισσότερα δήλωσαν ότι τις περισσότερες φορές δεν συμβουλευόμαστε κάποιον και κάποιες φορές συζητούν με την μητέρα τους ή με κάποια φίλη τους για να τους πουν τη γνώμη τους.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου; Συμβουλευέσαι κάποιον;

«Όχι γενικά. Συζητάω με την μητέρα μου κάποιες φορές και λιγότερο με τον πατέρα μου. Δεν προσπαθούν να με επηρεάσουν. Κάποιες φορές επίσης ρωτάω τις φίλες μου τη γνώμη τους για άλλα άτομα» (έφηβη 1).

«Συνήθως όχι. Δεν θέλω να το συζητάω με κάποιον. Με ρωτάει η μητέρα μου συχνά αλλά δεν μου αρέσει να μιλάω για αυτό» (έφηβη 3).

«Όχι. Δεν συμβουλευόμαι κάποιον. Οι φίλοι και οι παρέες προκύπτουν μέσα στον χρόνο. Από εκεί και πέρα αν αντιμετωπίζω κάποιο πρόβλημα το συζητάω με τους γονείς μου» (έφηβη 5).

«Ναι, συνήθως τη μητέρα μου» (έφηβη 6).

«Όχι, κάποιες φορές το συζητάω με κάποια φίλη μου» (έφηβη 7).

Σύμφωνα με τις απόψεις των εφήβων αγοριών, τα περισσότερα δήλωσαν ότι τις περισσότερες φορές δεν συμβουλευόμαστε κάποιον και κάποιες φορές συμβουλευόμαστε τον πατέρα τους ή κάποιον/α μεγαλύτερο/η αδελφό/ή.

Ενδεικτικά: Ερώτηση: Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου; Συμβουλευέσαι κάποιον;

«Όχι δεν συμβουλευόμαι κάποιον. Κάποιες φορές το συζητάω με τον πατέρα μου, χωρίς όμως να με επηρεάζει» (έφηβος 2).

«Ίσως, οι άνθρωποι γύρω μου, οικογένεια, φίλοι» (έφηβος 4).

«Όχι, μόνος μου αποφασίζω» (έφηβος 8).

«Όχι ιδιαίτερα. Καμιά φορά συζητάω με την μεγάλη μου αδερφή» (έφηβος 9).

«Όχι, δεν συμβουλευόμαι κάποιον συνήθως» (έφηβος 10).

Από τις απόψεις των εφήβων σε σχέση με το αν επηρεάζονται από κάποιον στη διαδικασία επιλογής των φίλων τους φαίνεται ότι τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια δρουν ανεξάρτητα και αυτόνομα και επιλέγουν τους φίλους τους χωρίς να ζητούν την έγκριση των γονέων τους ή τρίτων.

4.2 Σύνοψη

Αναφορικά με τον τρόπο που οι έφηβοι επιλέγουν φίλους και τα κριτήρια που ενεργοποιούν στη διαδικασία αυτή διαπιστώθηκαν τα εξής:

Τα κορίτσια εφηβικής ηλικίας εμπλέκονται σε μεγάλες παρέες με εφήμερο κυρίως χαρακτήρα που αποτελούνται και από τα δύο φύλα και επιδιώκουν να περνάνε καλά, να έχουν κοινά ενδιαφέροντα και να υπάρχει σεβασμός.

Τα αγόρια εφηβικής ηλικίας συνάπτουν φιλίες -έως τρία άτομα- κυρίως με άτομα του ιδίου φύλου, επιδιώκουν την κατανόηση και την αποδοχή, την επικοινωνία, τα κοινά ενδιαφέροντα και να περνάνε καλά. Επίσης θεωρούν ότι κάποιες από τις φιλίες τους θα διαρκέσουν σε βάθος χρόνου.

Αναφορικά με τον τρόπο που οι έφηβοι αντιμετωπίζουν τις φιλίες τους διαπιστώθηκαν τα εξής:

Τα κορίτσια αντιμετωπίζουν τις φιλίες του με ανταγωνιστικότερο τρόπο σε σχέση με τα αγόρια και εμπλέκονται σε διάφορες συναισθηματικές καταστάσεις. Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η έλλειψη επικοινωνίας είναι μερικοί από τους λόγους που επιφέρουν συγκρούσεις στις φιλίες των κοριτσιών.

Τα αγόρια από την άλλη πλευρά φαίνεται ότι είναι πιο απλά στη σκέψη τους και δεν εμπλέκονται σε διαμάχες με τους φίλους τους. Δε βιώνουν συγκρούσεις με τους φίλους τους και συνήθως επιλύουν τα προβλήματα που ανακύπτουν με συζήτηση.

Τέλος σε σχέση με το αν επηρεάζονται από κάποιον οι έφηβοι στη διαδικασία επιλογής των φίλων τους διαπιστώθηκε ότι τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια δρουν αυτόνομα και δεν επιζητούν τη συγκατάθεση ή τη γνώμη κάποιου τρίτου προσώπου.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Ερμηνεία

Στη θεωρητική τεκμηρίωση της παρούσας έρευνας αναφέρθηκε ότι το είδος των φιλικών δεσμών που αναπτύσσονται μεταξύ των εφήβων μπορεί να είναι στενές φιλικές σχέσεις, φιλικές σχέσεις στο πλαίσιο μίας κλίκας και φιλίες σε ένα πιο ευρύτερο φιλικό πλαίσιο (Roulin & Boivin, 2000).

Οι έφηβοι καθ' όλη τη διάρκεια της εφηβικής τους ηλικίας έρχονται αντιμέτωποι με πολλά διαφορετικά είδη φίλων. Υπάρχουν περιστασιακοί γνωστοί, συμμαθητές, φίλοι του σχολείου, φίλοι από την κατασκήνωση ή την εκκλησία ή τον χορό ή το ποδόσφαιρο, με τους οποίους συναναστρέφονται με ποικίλους και μεταβαλλόμενους βαθμούς εγγύτητας.

Η συγκεκριμένη άποψη υποστηρίζεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας η οποία πραγματοποιήθηκε και διαπιστώθηκε ότι τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια έφηβοι συνάπτουν φιλίες από διάφορους κοινωνικούς κύκλους, στους οποίους συμμετέχουν μέσω των εξωσχολικών τους δραστηριοτήτων και κάποιες από αυτές τις φιλίες είναι πιο επιφανειακές και άλλες πιο στενές. Μερικοί έφηβοι επιλέγουν να έχουν μόνο έναν ή δύο καλούς φίλους, ενώ άλλοι μπορεί να επιλέγουν να έχουν μια μεγαλύτερη παρέα (Dishion & Tipsord, 2011). Ο έφηβος ανταποκρίνεται στην ανάγκη να εκτιμηθεί και να γίνει αποδεκτός εκφράζοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματά του κάθε μέρα για τα κοινωνικά γεγονότα που σχετίζονται με τη ζωή του και ενισχύουν τον ορισμό του εαυτού του.

Λαμβάνοντας υπόψη τις συναισθηματικές και κοινωνικές σχέσεις των εφήβων, δημιουργούν έναν ειδικό χώρο με τους συνομηλίκους τους, όπου εκδηλώνονται τα συναισθηματικά οφέλη των φιλικών σχέσεων που συνάπτουν, όπως είναι η εκτίμηση, η αποδοχή και η φροντίδα, τα οποία παίζουν υποστηρικτικό ρόλο για την υγιή ανάπτυξή τους. Μία στενή φιλία είναι άμεσα συνυφασμένη με χαρακτηριστικά που αφορούν την εμπιστοσύνη, την οικειότητα, την ανοχή, τον σεβασμό, την αγάπη, την κατανόηση και την αμοιβαία αλληλοεπίδραση. Όλα τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά για να αναπτυχθούν απαιτούν χρόνο και τις κατάλληλες συνθήκες έτσι ώστε να είναι δυνατό να εδραιωθούν πραγματικές σχέσεις.

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα κορίτσια στο πλαίσιο της κοινωνικής και συναισθηματικής τους ανάπτυξης επιλέγουν τη συναναστροφή τους τόσο με αγόρια όσο και με κορίτσια, ενώ επίσης προκύπτει και ο εφήμερος χαρακτήρας των σχέσεων που συνάπτουν, αφού δεν απάντησαν με βεβαιότητα για το αν θα εξακολουθήσουν να διατηρούν τις φιλίες τους μετά το πέρας της σχολικής τους ζωής. Αντίθετα τα αγόρια επιδιώκουν φιλίες κυρίως με άτομα του ίδιου φύλου και θεωρούν ότι είναι πολύ πιθανό για αυτούς να εξακολουθήσουν να κάνουν παρέα με τους τωρινούς τους φίλους και στο μέλλον.

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι οι φιλίες των εφήβων σχετίζονται με αξίες που αφορούν την αλληλοκατανόηση, τη συναισθηματική στήριξη, τη δεκτικότητα, την ευγένεια και την ύπαρξη αλληλοσεβασμού (Αναγνωστάκη, 2008, Κοκκέβη & συνεργάτες, 2011).

Αυτή η επιδίωξη και η ικανοποίηση της ανάγκης αυτής με βάσει τα προαναφερόμενα κριτήρια προέκυψε και στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, όπου τα αγόρια δήλωσαν ότι επιθυμούν την κατανόηση και την αποδοχή από τους άλλους, την επικοινωνία, τα κοινά ενδιαφέροντα και να περνάνε καλά. Τα κορίτσια δήλωσαν ότι επιδιώκουν να περνάνε καλά, να γελάνε, να έχουν κοινά ενδιαφέροντα και να υπάρχει σεβασμός μεταξύ τους.

Η εμπλοκή των εφήβων κοριτσιών και αγοριών σε κοινές δραστηριότητες επίσης αποτελεί λόγο για τη σύναψη φιλίας μεταξύ των εφήβων. Τα κορίτσια κατά την εφηβική ηλικία προτιμούν να βγαίνουν βόλτες, να διασκεδάζουν, να βγάζουν φωτογραφίες και να σχολιάζουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αγόρια από την άλλη μεριά αναζητούν κοινά ενδιαφέροντα που σχετίζονται με τα video games και οι συζητήσεις για αθλητικά γεγονότα.

Επίσης έχει διαπιστωθεί σύμφωνα με μελέτη των Adams et al., (2015) ότι πολλοί έφηβοι δημιουργούν φιλίες μέσω κοινών ενδιαφερόντων ή συνθηκών, όπως με το να παίζουν μαζί, με το να πηγαίνουν στο ίδιο γυμναστήριο ή να κάθονται ο ένας δίπλα στον άλλο κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Περαιτέρω η ύπαρξη ψυχολογικών παροχών, όπως είναι για παράδειγμα η οικειότητα και η υποστήριξη, αποτελούν βασικό σημείο των φιλικών σχέσεων των

κοριτσιών. Αυτό μάλιστα προκύπτει και από την διαπίστωση ότι τα κορίτσια πολύ συχνότερα από τα αγόρια εμπλέκονται σε διαφωνίες και έχουν προδοθεί από φίλίες που είχαν συνάψει στο παρελθόν λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης ή επειδή τελικά δεν υπήρχε αληθινή επικοινωνία. Στον αντίποδα τα αγόρια έφηβοι δεν αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις και συνήθως οι διαφωνίες τους είναι επιφανειακές.

Εδώ στηρίζεται και η άποψη των Blakemore & Mills, (2014), ο οποίος σε μελέτη του αναφέρει ότι οι ψυχαγωγικές παροχές, όπως η συντροφιά και η απόλαυση, μπορεί να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στις φιλίες μεταξύ αγοριών, καθώς τα νεαρά αγόρια τείνουν να συμμετέχουν σε κοινά αθλήματα και δραστηριότητες πιο συχνά από τα κορίτσια. Επίσης αναφέρει ότι σε αυτήν την κρίσιμη ηλικιακή μετάβαση, τα κορίτσια αρχίζουν γενικά να δίνουν μεγαλύτερη αξία σε ψυχολογικές παροχές που ικανοποιούν συναισθηματικές ανάγκες, όπως η παροχή και η λήψη υποστήριξης και η ανάπτυξη οικειότητας, ενώ τα αγόρια γενικά αρχίζουν να δίνουν μεγαλύτερη αξία σε ψυχαγωγικές παροχές που ικανοποιούν απτές ανάγκες, όπως το μοίρασμα ενδιαφερόντων και το να απολαμβάνουν ο ένας την παρέα του άλλου.

Τέλος σε σχέση με το αν τα κορίτσια και τα αγόρια κατά την εφηβική ηλικία επηρεάζονται από κάποιον στη διαδικασία επιλογής των φίλων τους προέκυψε ότι η ομάδα εφήβων που διερευνήθηκε (ηλικίας 15-18 ετών) δρουν ανεξάρτητα και αυτόνομα και επιλέγουν τους φίλους τους χωρίς να ζητούν την έγκριση των γονέων τους ή τρίτων.

5.2 Κοινωνικές /παιδαγωγικές προεκτάσεις

Είναι πολύ σημαντικό για τους εφήβους ήδη από αυτή την κρίσιμη ηλικία να πειραματίζονται με τις φιλίες τους και να αντιμετωπίζουν τυχόν αναδυόμενα προβλήματα και τυχόν άλλες προκλήσεις, προκειμένου σε επόμενη χρονική περίοδο της ζωής τους και κατά την ενηλικίωσή τους να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές σχέσεις με ωριμότητα.

5.3 Περιορισμοί της έρευνας - προτάσεις για νέες έρευνες

Η ποιοτική μέθοδος έρευνας που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας παρουσιάζει αδυναμία ή περιορισμό σε σχέση με το γεγονός ότι μελετήθηκε μικρό δείγμα συμμετεχόντων και για τον λόγο αυτό υπάρχει δυσκολία για τη εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων και τη γενίκευσή τους.

Η έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της εργασίας αυτής αφενός περιορίστηκε στην ηλικιακή ομάδα εφήβων 16-18 ετών και αφετέρου αφορά μικρό δείγμα συμμετεχόντων. Περαιτέρω έρευνα που θα συμπεριλαμβάνει επιπλέον ηλικιακές ομάδες εφήβων και μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων θα μπορούσαν να δώσουν φως και να διερευνήσουν εις βάθος διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των εφήβων για την επιλογή των φίλων τους κατά την κρίσιμη αυτή ηλικία. Ο ρυθμός της ανάπτυξης των εφήβων αγοριών σε σύγκριση με αυτόν των εφήβων κοριτσιών διαφέρει, παρατηρείται το φαινόμενο τα αγόρια να αργούν να φτάσουν στο επίπεδο ωριμότητας των κοριτσιών της ίδιας ηλικίας. Για αυτό έπρεπε να βρεθούν περισσότερα αγόρια ηλικίας 15-16 ετών και 17-18 ετών και περισσότερα κορίτσια ηλικίας 15-16 ετών και 17- 18 ετών, για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Τέλος, ένας επιπλέον περιορισμός αφορά στην επικοινωνία κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με τους εφήβους, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα γόνιμο κλίμα, ώστε οι έφηβοι να εκδηλώσουν τα πραγματικά τους συναισθήματα και τις απόψεις που έχουν για τα ζητήματα της φιλίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστάκη, Λ.(2008). Οι σχέσεις φιλίας των παιδιών με τους συνομηλίκους και η σημασία τους για τη φυσιολογική, συναισθηματική ανάπτυξή τους. Δελτίο Α' Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών, 55(1):32-37.
- Κοκκέβη, Α., Ξανθάκη, Μ., Φωτίου, Α., Καναβού, Ε., (2011). Φιλικές σχέσεις και επικοινωνία. Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, συμπεριφορές και υγεία. Ερευνητικό πανεπιστημιακό ινστιτούτο ψυχικής υγιεινής: Αθήνα. Ανάκτηση από: https://www.epipsi.gr/images/Documents/HBSC/Fylladia2010/07_HBSC_2010_EIPSI_2011.pdf.
- Adams R. E., Bukowski, W. M., & Bagwell, C. (2005). Stability of aggression during early adolescence as moderated by reciprocated friendship status and friend's suggestion. *International Journal of Behavioral Development*, 29(2), 139 - 145. <https://doi.org/10.1080/01650250444000397>.
- Bagwell, C. L., Coie, J. D., Terry, R. A., & Lochman, J. E. (2000). Peer clique participation and social status in preadolescence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 46(2), 280–305. <https://digitalcommons.wayne.edu/mpq/vol46/iss2/6/>
- Benenson J. J. (1993). Greater preference among females than males for dyadic interaction in early childhood. *Child Development*, 64(2), 544-555. <https://doi.org/10.2307/1131268>
- Blakemore SJ, Mills KL (2014). Is adolescence a sensitive period for sociocultural processing? *Annual Review of Psychology*. 5:187–207. DOI: [10.1146/annurev-psych-010213-115202](https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115202)
- Brechwald WA, Prinstein MJ (2011). Beyond homophily: a decade of advances in understanding peer influence processes. *Journal of Research on Adolescence*. 21:166–179. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1532-7795.2010.00721.x>

- Burk WJ, van der Vorst H, Kerr M, Stattin H. (2012). Alcohol use and friendship dynamics: selection and socialization in early-, middle-, and late-adolescent peer networks. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. 73:89–98. DOI: [10.15288/jsad.2012.73.89](https://doi.org/10.15288/jsad.2012.73.89)
- Campell, K., Holderness, N. & Riggs, M. (2015). Friendship chemistry: An examination of underlying factors. *The Social Science Journal*, 52, 239-247. <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2015.01.005>
- Coie, J. D. & Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 779-862). New York: Wiley.
- Creswell, I. (2015). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, NJ: Merrill\Prentice Hall.
- DeLay D, Laursen B, Kiuru N, Salmela-Aro K, Nurmi JE (2013). Selecting and retaining friends on the basis of cigarette smoking similarity. *Journal of Research on Adolescence*. 23:464–473. <https://doi.org/10.1111/jora.12017>.
- Dijkstra, J. K., Lindenberg, S. & Veenstra, R. (2007). Same-gender and cross-gender peer acceptance and peer rejection and their relation to bullying and helping among preadolescents: Comparing predictions from gender-homophily and goal-framing approaches. *Developmental Psychology*, 43(6), 1377-1389. DOI: [10.1037/0012-1649.43.6.1377](https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1377)
- Dishion TJ, Tipsord JM (2011). Peer contagion in child and adolescent social and emotional development. *Annual Review of Psychology*. 62:189–214. DOI: [10.1146/annurev.psych.093008.100412](https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100412)
- Dishion TJ (2013). Stochastic agent-based modeling of influence and selection in adolescence: current status and future directions in understanding the dynamics of peer contagion. *Journal of Research on Adolescence*. 23:596–603. <https://doi.org/10.1111/jora.12068>

- Ennett, S. T. & Bauman, K. E. (1994). The contribution of influence and selection to adolescent peer group homogeneity: The case of adolescent cigarette smoking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 653-663. DOI: [10.1037//0022-3514.67.4.653](https://doi.org/10.1037//0022-3514.67.4.653)
- Fabes, R. A., Martin, C. L., Hanish, L. D., Anders, M. C. & Madden-Derdich, D. A. (2003). Early school competence: The roles of sex-segregated play and effortful control. *Developmental Psychology*, 39(5), 848-858. [10.1037/0012-1649.39.5.848](https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.5.848)
- Felson RB, Haynie D (2002). L. Pubertal development, social factors, and delinquency among adolescent boys. *Criminology*. 40:967–988. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2002.tb00979.x>
- Gest, S. D., Davidson, A. J., Rulison, K. L., Moody, J. & Welsh, J. A. (2007). Features of groups and status hierarchies in girls' and boys' early adolescent peer networks. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 118, 43-60. <https://doi.org/10.1002/cd.200>
- Gillespie, B. J., Lever, J., Frederick, D. & Royce, T. (2015). Close adult friendships, gender, and the life cycle. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(6), 709-736. <https://doi.org/10.1177/0265407514546977>
- Goodwin, M. H. (2002). Exclusion in girls' peer groups: Ethnographic analysis of language practices on the playground. *Human Development*, 45, 392-415. <https://doi.org/10.1159/000066260>
- Hall, J. A. (2011). Sex differences in friendship expectations: A meta-analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(6), 723-747. <https://doi.org/10.1177/0265407510386192>
- Kohlberg, L., La Crosse, J. & Ricks, D. (1972). The predictability of adult mental health from childhood behavior. In B. B. Wolman (Ed.), *Manual of child psychopathology*. New York: McGraw-Hill.

- Leaper, C. (2011). Research in developmental psychology on gender and relationships: Reflections on the past and looking into the future. *British Journal of Developmental Psychology*, 29(2), 347-356. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.2011.02035.x>
- Lever, J. (1978). Sex differences in the complexity of children's play and games. *American Sociological Review*, 43(4), 471-483. <https://doi.org/10.2307/2094773>
- Lubbers, M. J., Snijders, T. A. B. & Van der Werf, M. P. C. (2011). Dynamics of peer relationships across the first two years of junior high as a function of gender and changes in classroom composition. *Journal of Research on Adolescence*, 21(2), 488-504. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00688.x>
- Lynne SD, Graber JA, Nichols TR, Brooks-Gunn J, Botvin GJ (2007). Links between pubertal timing, peer influences, and externalizing behaviors among urban students followed through middle school. *The Journal of Adolescent Health*. 40:181. e 7–181.e13. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.09.008>
- Maccoby, E. E. (1990). Gender and relationships: A developmental account. *American Psychologist*, 45(4), 513-520. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.45.4.513>
- Maccoby, E. E. (1998). *The two sexes: Growing up apart, coming together*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Maccoby Eleanor E., Carol Nagy Jacklin, *Gender Segregation in Childhood*, Editor(s): Hayne W. Reese, *Advances in Child Development and Behavior*, JAI, Volume 20, 1987, Pages 239-287, ISSN 0065-2407, ISBN 9780120097203, [https://doi.org/10.1016/S0065-2407\(08\)60404-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2407(08)60404-8).
- Male, D. B. (2007). Friendships and peer relationships. In L. Florian (Ed), *The SAGE handbook of special education* (pp. 460-471). London: SAGE. <http://dx.doi.org/10.4135/9781848607989.n36>
- Mathieson, K. & Banerjee, R. (2011). Peer play, emotion understanding, and socio-moral explanation: The role of gender. *British Journal of Developmental Psychology*, 29(2), 188-196. <http://dx.doi.org/10.1111/j.2044-835X.2010.02020.x>

- Medrich, E. A., Roizen, J., Rubin, V. & Buckley, S. (1982). The serious business of growing up: A study of children's lives outside school. University of California Press.
- McPherson, M., Smith -Lovin, L. & Cook, J. M. (2001). Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual Review of Sociology*, 27, 415-444. <https://doi.org/10.1177/1043463113481219>
- Moffitt TE (1993). Adolescent-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*. 100:674–701. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>
- Moffitt TE (2007). A review of research on the taxonomy of life-course persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. In: Flannery D, Vazonsyi A, Waldman I, editors. *The Cambridge handbook of violent behavior and aggression*. New York: Cambridge University Press. pp. 49–74. <http://dx.doi.org/10.4324/9781315130620-11>
- Parker, J. G. & Seal, J. (1996). Forming, losing, renewing, and replacing friendships: Applying temporal parameters to the assessment of children's friendship experiences. *Child Development*, 67(5), 2248-2268. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01855.x>
- Pijl, S. J., Frostad, P. & Mjaavatn, P. E. (2011). Segregation in the classroom: What does it take to be accepted as a friend? *Social Psychology of Education*, 14, 41-55. <http://dx.doi.org/10.1007/s11218-010-9135-x>
- Poulin, F., & Boivin, M. (2000). The role of proactive and reactive aggression in the formation and development of boys' friendships. *Developmental Psychology*, 36, (2), 233-240. DOI: 10.1037//0012-1649.36.2.233.
- Putallaz, M. (1983). Predicting children's sociometric status from their behavior. *Child Development*, 54(6), 1417-1422. <https://doi.org/10.2307/1129804>
- Rodkin, P. C. & Ahn, H-J. (2009). Social networks derived from affiliations and friendships, multi-informant and self-reports: Stability, concordance, placement of

aggressive and unpopular children, and centrality. *Social Development*, 18(3), 556-576. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2008.00505.x>

Rose, A. J. & Rudolph, K. D. (2006). A review of sex differences in peer relationship processes: Potential trade-offs for the emotional and behavioral development of girls and boys. *Psychological Bulletin*, 132(1), 98-131. <https://doi.org/10.1037%2F0033-2909.132.1.98>

Rudolph, K. D., & Dodson, J. F. (2022). Gender Differences in Friendship Values: Intensification at Adolescence. *The Journal of Early Adolescence*, 42(4), 586-607. <https://doi.org/10.1177/02724316211051948>

Salmivalli, C., Huttunen, A. & Lagerspetz, K. M. J. (1997). Peer networks and bullying in schools. *Scandinavian Journal of Psychology*, 38(4), 305-312. <https://doi.org/10.1111/1467-9450.00040>

Schaffer, H. R. (1996). *Social development*. Oxford: Blackwell.

Stattin H, Kerr M, Skoog T (2011). Early pubertal timing and girls' problem behavior: Integrating two hypotheses. *Journal of Youth and Adolescence*. 40:1271–1287. <http://dx.doi.org/10.1007/s10964-011-9696-9>

Steglich CEG, Snijders TAB, Pearson M. (2010). Dynamic networks and behavior: separating selection from influence. *Sociological Methodology*. 40:329–393. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9531.2010.01225.x>

Strauss, A. & Corbin, I. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA:Sage.

Thorne, B. (1993). *Gender play: Girls and boys in school*. New Jersey. Rutgers University Press.

Underwood, M. K. (2004). Gender and peer relations: Are the two gender cultures really all that different? In J. B Kupersmidt & K. A. Dodge (Eds), *Children's peer relations:*

From development to intervention (pp. 21-36). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.01468.x>

Urberg, Kathryn A., Değirmencioglu, Serdar M., Tolson, Jerry M., Halliday-Scher, Kathy
Developmental Psychology, Vol 31(4), Jul 1995, 540-547. DOI:10.1037//0012-
[1649.31.4.540](https://doi.org/10.1037//0012-1649.31.4.540)

Veenstra R, Dijkstra JK, Steglich C, Van Zalk MHW (2012). Network-behavior dynamics.
Journal of Research on Adolescence. 2013;23: 399–412.
<http://dx.doi.org/10.1111/jora.12070>

Weerman FM (2011). Delinquent peers in context: a longitudinal network analysis of
selection and influence effects. Criminology. 49:253–286.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-9125.2010.00223.x>

Westling E, Andrews JA, Hampson SE, Peterson M. (2008). Pubertal timing and substance
use: the effects of gender, parental monitoring and deviant peers. Journal of
Adolescent Health. 42:555–563.
<https://doi.org/10.1016%2Fj.jadohealth.2007.11.002>

Zarbatany, L., McDougall, P. & Hymel S. (2000). Gender-differentiated experience in the
peer culture: Links to intimacy in preadolescence. Social Development, 9(1), 62-79.
<http://dx.doi.org/10.1111/1467-9507.00111>

Zosuls, K. M., Martin, C. L., Ruble, D. N., Miller, C. F., Gaertner, B. M., England, D. E.
& Hill, A. P. (2011). “It’s not that we hate you”: Understanding children’s gender
attitudes and expectancies about peer relationships. British Journal of Developmental
Psychology, 29(2), 288-304. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835x.2010.02023.x>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πρωτόκολλο συνέντευξης

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΦΥΛΟ

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☐

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

- ΝΑΙ ☐
- ΟΧΙ ☐

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

6. Δέχεσαι κριτική από τους γονείς σου για τους φίλους σου?

7. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

- 1-2 ☐
- 2-4 ☐
- 4-6 ☐
- Περισσότερα ☐

8. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

9. Που / πώς γνωριστήκατε;

- Στο σχολείο ☐
- Σε εξωσχολική δραστηριότητα ☐

- Άλλο ☐
περιέγραψε.....

...

10. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

- ΝΑΙ ☐
- ΟΧΙ ☐

11. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

12. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

- 1-2 φορές την εβδομάδα ☐
- 3-4 φορές την εβδομάδα ☐
- Κάθε μέρα ☐

13. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

- Επισκέψεις σε σπίτια ☐
- Συναντήσεις σε ανοιχτούς χώρους/βόλτες ☐
- Συναντήσεις σε κλειστούς χώρους (π.χ. καταστήματα καφέ, bowling, ηλεκτρονικά κλπ) ☐
- Άλλο ☐

Περιέ-
γραψε.....

14. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

15. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

16. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

17. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

18. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

19. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

20. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΕΥΞΗΣ

2/4/2024.

①

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☒

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☒ 1^η ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΧΟΛΗΟ.
- 16-18 ☐

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΗΡΑ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ - ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

ΠΑΤΗΡΑΣ: ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ - ΕΛΤΕΔ. ΕΡΕΥΝΗΤΗΡ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι, πολλούς, από διαφορετικές παρτές, όχι πάνταρ, στο σχολείο 2-3 άτομα
από κατωβελήνη κ. επαφή με συμμαθητές από Δυτικόν

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Όχι κάτι συγκεκριμένο. Να ηρεμώ καλά, να χαλαρώ

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλεύουν κάποιον?

Όχι γενικώς. Διότι είναι οι μητρικές των κοίτης παρτές κ
αχούφο με τον πατέρα των. Δεν προσπαθούν να τα επηρεάσουν
κάποιες παρτές τις βίβας των ρωπών για άλλα άτομα.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

Σχολικό - 4 κορίτσια. Από μη μαθητική τεταμένη
παρέα - 6 άτομα. Από το Δυτικόν 3 παιδιά άλλα
δεν βρίσκονται πολύ συχνά.

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Στο σχολικό ναι. Στις άλλες τις παρτές α.

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Με τα κορίτσια τον σχολικό γνωριστήκατε όταν πήγα στο
Γυμνάσιο. Αρχιστά να βγαίνουν για δίχα και διάνοια
πολύ.

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Ναι είμαστε καλά. Μοιροζυμάντε ιδίως σκέψης.
Γενικώς υπάρχει επιμονή.

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Γιτταττ νουτ και πηνναττ κολλά. Συζητάττ για διάφορα θέματα. Για σκ προσβολήττ να κάνουνε διαφορετικα πράγματα.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

χωρίς παρεξηγήσεις
ΠΣΚ ακολουθώ με τις υποχρεώσεις.
κολούμαι - ο πιο συχνά.

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Βόλτες, παρκα, υλκερνίκα, για φαγητό.

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι, οτιον υπάρχει κατ' σου τας αστακύντα.

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι συχνά, Πολυ λίγο. Μικρά παρεξηγήσεις.

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Συνήλως ττ συζητάμε.

Δεν παρεξηγείται έκασον, όταν τον αρεθουν οι ενπίσεις.

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Όχι κατ' συζητηρίττ

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Με τα κορηβω ως τωρα όχι. Δεν είχα καποιο έταρ κάποια στιγμή -> κορηβω β' θυμάσιν - σποτακύνθηττ με μεχόληττα παιδία. ο Αέν τιν εξήγησε πωτ' γαν.

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

Όχι. Δεν επιλύθηττ. Δεν υπήκα νο το συζητάει.

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Νου πωτ' πιθανόν. Ιως αν σκαπηλίσουνε και τις ιδιες σποδίες. Μπορκα' δεν λα χαλόντε.

21/4/2024

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ε.Ε.

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☒
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΧΟΛΗΟ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

ΠΑΤΗΡΑΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι έχω. Διάφορους. Και από το σχολείο και από την
ομάτη.

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Γενικότερα θέλω να έχουν χιούμορ και να γελάει.

Επίσης βλέπω αν τηρετικές και ανάλογα.

Αν παρατηρώ κάτι που δεν τον άρεσε αποφεύγω να τον πλησιάσω.

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλεύεται κάποιον?

Όχι δεν συμβουλευτείται κανέναν. Κοιτάει μόνο το αυτί
με των παλιών και κυρίως των να με επηρεάζει.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

Είκοσι 4. και έχω για φίλη

7. Είναι του ίδιου φύλου η παρέα σου?

Οι 4 είναι του ίδιου φύλου. Με την φίλη την
βγαίνουμε συνήθως μαζί και.

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο και από το μπαμπελά.

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Εκ. Όχι να το χαρακτηρίσεις και ισχυρό.

Είμαστε φίλοι. Ενδιαφερόμαστε ο ένας για τον άλλον
και γι' αυτό θα μάθω να τον παραπονώ

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Με τους φίλους μου ήρθε να τα καλά, διασκεύαζε, έχοντας συνέναντη επιμοιωνία. Με την φίλη του ήρθε καλά, μοιράζεται κεφάλι, χένικος κραιά.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

Μια φορά με βόλεψα με τους φίλους μου και 1 συνήθως φορά με την φίλη του.

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Βόλεψι, για φαγητό, ηλεκτρονικά, σε σπίτι παρακλώδων αγώνων.

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι συζητάμε συνηθισμένα γάντια αυθαινεύ. Δεν συζητάμε σιωπηλώς και ύστατα μας. Γενικά δεν έχω με τον φίλο μου διακρίσεις.

14. Έχετε διαφορές με τους/τις φίλους/ές σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι δεν τυχάνει.

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

—

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

—

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Όχι, όχι, δεν έχω αντιμετωπίσει κάτι τέτοιο.

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

—

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Πολύ πιθανό. Εξίσου αν έταίχε την ίδια πολύ μικρό σχολείο νοτίω θα συνεχίσουμε να βρισκόμαστε.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☒

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ - ΟΙΚΙΑΚΑ

ΠΑΤΕΡΑΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Έχω πιο πολύ γνωστούς, όχι φίλους-φίλους.

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Να έχει το ίδιο ενδιαφέρον με εμένα και να μπορώ να είμαστε πραγματικά φίλοι.

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλευόσαι κάποιον?

Συνήθως όχι. Δεν θέλω να το αυξηθώ με κάποιον. Με ρωτάει η μητέρα τον συχνά αλλά όταν τον ρωτάω να τι κάνω για αυτό.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

Συνήθως αυτά 1. Δεν έχω πολλούς φίλους.

7. Είναι του ίδιου φύλου η παρέα σου?

Δεν είναι απαραίτητο. Πινύ την περίοδο ναί.

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο. Ήταν η ίδια καθημερινή στο σχολείο και πηγαίναμε πολλές ώρες μαζί.

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Δεν ξέρω σίγουρα, θα δείξει πως θα εξελιχθεί.

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Έχουμε τα ίδια ενδιαφέροντα. Μπορούμε και βριαρισό να
μετα να βγάλουμε για να βρούμε ώρα και γενικά
μπορούμε να ανεχόμαστε.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

Πολύ συχνά. Σχεδόν κάθε μέρα.

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Σε ηλεκτρονικά βιβλία, πάρκα, για καφέ, ποτε
ραγνι.

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Συζητάμε αλλά μπορεί και να την βγάλουμε στην και
συζητάμε και να κάτσει να εκανέ την ανάλυση.

14. Έχετε διαφορές με τους/τις φίλους/ές σου; (μαλώνετε συχνά)

Μαλώνω να. Δεν ξέρω πως γίνεται αλλά ταλάνω.

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Με συζητάμε αλλά υπάρχει η περίπτωση και να την βάλει κάποιος
πρόβλημα. Στο παρτίδον έχω ταλάνω με φίλους τον και τον

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές? Για βρήκαμε, αλλά

Συνήθως για κάποιο αχούρι ή για να γίνει
παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε διαφορές

Ναι στο παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον ή για να γίνει παρτίδον

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

Όχι δεν επιλύθηκε. Δεν είναι εύκολο, αλλά να
τυπικά.

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους
και στο μέλλον?

Δεν ξέρω νομίζω πως όχι.

4/4

④

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☒
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ: ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΠΑΤΗΡΑΣ: ΔΗΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι έχω, 5-6 άτομα

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Να έχουν κοινά ενδιαφέροντα και να νιώθω ότι και ο άλλος με εκτιμάει

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου? Συμβουλευέσαι κάποιον?

Ισως, οι άνθρωποι γύρω τον, οικογένεια, φίλοι

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

6 άτομα

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Συνήθως ναι.

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Ναι, νομίζω πως ναι

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Γιατί γελάω μαζί τους, με το καλό τους,
είναι αληθίνοι

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

1 με 2 φορές, αναλογα τον χρόνο μας και
το πρόγραμμά τους

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Απόρριψις. Στιγνισια, έξω, για καφέ φαγητό

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι να συζητάμε και με συλλυγιστή προσπαθώ
προσπαθώ να τα λύσουν

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι πολύ συχνά

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Με συζητηση συνήθως

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Για κατωταριτες θα ελεγο

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Σηαίνα, σηλαί κείποις φορτες αθαφορην
για προηταου παν του δώχνεις προβαή.

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

Ναι, δαν υπήρξε κείποις ληα

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους
και στο μέλλον?

Ναχιού ναι

514

(5)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☒

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

Μητέρα: Διπλ. Επιστήμονα
 Πατέρας: Γραφέτης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι, πολλούς

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Να παρουσιάζουν τα ενδιαφέροντα και οι ανησυχίες μας, να υπάρχει βέβαιος ανταλλάκτης μας και να περνάει καλά

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλευέσαι κάποιον?

Όχι. Δεν συμβουλευόμαι κάποιον. Οι φίλοι και οι καλές προτάσεις μένουν στον χρόνο. Από εκεί και πέρα, οι ανεπιβεβαιωμένες προτάσεις περνούν με τον καιρό.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

6-7 άτομα

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Όχι, έχω αγόρια και κορίτσια

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο.

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

ΝΑΙ, έχουμε πολύ καλό.

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Γιατί πηρνάει καλά, ξεκινύμασε και μοιράζονται προβληματούς και σχέσεις.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

Αρκετές φορές με τον χρόνο μας

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Βόλτες, για υαφί, φαγητό

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι το συζητάμε και προσπαθούμε να το λύσουμε

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι συχνά και συνήθως δεν υπάρχει κάποιο σοβαρό πρόβλημα

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Συζητάμε, λέμε ουσιαστικά την άποψη του, μιλάμε τους άλλους και προσπαθούμε να βρούμε λύση

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Όχι υαίσιος συγκεκριμένος, αν υπάρχει κάτι, συνήθως είναι λόγω της ηλικίας και της κατανόησης του κόσμου

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Όχι, πορείαν να, όχι την δεδομένη πορεία που αναμενόταν να είναι

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Ναι, προσπαθώ με τους παλιούς φίλους, με όλους που είναι πιο υαίσιος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

(6)

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☒

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΑΡΑΛΗΝΟΥ

ΠΑΤΕΡΑΣ: ΕΛΕΥΘΕΡ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι έχω αρκετούς

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Ναι συνήθως προσπαθώ να πλησιάσω κάποιον /α δίνοντας του /α τα ενδιαφέροντά του. Στη συνέχεια αν κρίνω ότι τα ενδιαφέροντά μας συμπίπτουν, προσπαθώ να διαμορφώσω μια φιλική σχέση μαζί του.

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλευέσαι κάποιον?

Ναι, συνήθως τη μητέρα μου.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

4-6 άτομα

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Όχι

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Σε εξωσχολική δραστηριότητα, Βόλτα και χορό.

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Ναι

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Αντα έχουνε κοινά ενδιαφέροντα. Παρόλο που οι χαρακτήρες των φίλων μου διαφέρουν μεταξύ τους, με αλληλεπιδρά να αναπτύσσονται αναλογιστικά τον

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος? καλένα με διαφημική 1-2 φορές την εβδομάδα έχουνε και ανάλογα τις υποχρεώσεις μας.

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Συνήθως μαζευόμαστε σε ορισμένα και επίσης βγαίνουμε για καφέ, φαγητό

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι συζητάμε

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Έχουμε διαφορές και μπόρ να μαλώνουμε αλλη πούνα βρίσκουμε λυση

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Με ωριμότητα

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Συνήθως μαλώνουμε λόγω πίεσης

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Ναι, αλλά στην πορεία που είμαι τώρα δεν έχω νιώσει ποτέ προδομένη. Επίσης η προδοσία αν εννοώ στον παρτίδα ή τον λογαριασμό εμπιστοσύνης, η οποία θα

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

Ναι επιλύθηκε πρέπει να υπάρχει προαίτιο να διατηρηθεί μια φιλία.

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Με μερικούς ναι, δηλαδή με τα πιο κοντινά μου άτομα, αλλά με άλλους όχι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☐
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☒

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

Μήτηρ: καθηγήτρια
 Πατήρ: συνταξιούχος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Ναι συνήκως προσεγγίζω άτομα που μου φαίνονται
 ότι ταιριάζουν και έχουν και κάποια ενδιαφέροντα

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου? Συμβουλεύεσαι κάποιον?

Όχι, μαρτυρώ φορές το αυθαίρετα με κάποια φίλη μου

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

4-8 άτομα

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Όχι

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Σε εξωσχολική δραστηριότητα, από την υποσχολική

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Ναι

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Γιατί έχουν και ενδιαφέροντα, όταν βρεθούντε περνάει καλά και μπορούν να συζητήσουν για διάφορα θέματα.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

1-2 φορές την εβδομάδα

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Σε σινεμά, ανηλως αλλά και βόλτες στην για ντίβα, καρτ

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι, πάντα συζητάμε μεταξύ μας και προσπαθούμε να βρούμε καλύτερα λύση

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Μερικές φορές έχουν διαφορές, αλλά δεν είναι για σοβαρούς λόγους και πάντα τις λύνουμε

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Συνήλως συζητάμε ορθότητα την προκλήση και προσπαθούμε να σκεφτούμε όλες τις αμφι-σχυρισμούς και αν δεν συμφωνούμε με καμιά

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Συχνά λόγω προσωπικής αντίθεσης την οποία ξεπερνάμε σε άλλα σημεία

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Από την παρθεά που έχω σήμερα, όχι

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Πιστεύω ότι με τους πιο καλούς μου φίλους θα συνεχίσω να κινώμε παρέα με άλλους

ΟΧΙ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☒
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☐
- 16-18 ☒

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ: ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

ΠΑΤΕΡΑΣ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΝΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι Έχω

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Να είναι καλός άνθρωπος και να μπορούμε να επικοινωνούμε.

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλευέσαι κάποιον?

Όχι, η γνώμη μου αποφασίζω.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

5 άτομα

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Ναι είναι!

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Ναι

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Διότι διασκεδάζω μαζί τους και μπορώ να μοιραστήω τα προβλήματά μου.

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

1-2 φορές τη εβδομάδα συνήθως, τα Σ.Κ. καθημερινές δεν βγαίνω.

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Σε σπητιά μαζευόμαστε ή τζω καμια βόλτα

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι και προσπαθούμε να το λύσουμε

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι, δεν θα το έλεγα

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Αν προκύψει κάτι το συζητάμε

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Δεν μπορώ να βρω κάτι... να νικώ γρήγορα

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Όχι, όχι

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

;

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Ναι καθώς υπάρχει ισχυρός δεσμός μεταξύ μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☒
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☒
- 16-18 ☐

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ: ΔΙΠΛ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΣΕ ΝΟΣΟΝΟΜΟΛΟΓ
ΠΑΤΗΡΑΣ: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΓΙΑΤΡΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι έχω

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Ναι. ηρεμώτε υαλά, να γελάμε, να υπολαβαινουμε
ο ένας τον άλλον5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?
Συμβουλεύεται κάποιον?Οχι ιδιαίτερα. Καμια φορά σφμαίν με την
μεγάλη μου αδερφή.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

Πολύ! Δε θυμίνω πάντα με τους ίδιους.

7. Είναι του ιδίου φύλου η παρέα σου?

Οχι, και αγόρια και κορίτσια

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο σχολείο, και στην γειτονία

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Με κάποιους ναι

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?
Έχουνε κοινά ενδιαφέροντα και περνάμε καλά.
11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?
3-4 φορές την εβδομάδα περίπου
12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?
Στη χειρονομία, βόλτες, ηλεκτρονικά
13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?
Ναι συζητάμε γενικότερα
14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)
Όχι, όταν έχουνε διαφορές, αν προκύψει
κάτι είναι για καλό πράγματα
15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;
Με συζήτηση τις περιωρύχητες φορές.
16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?
Για το που θα παίμε βόλτα
17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε
Όχι, όχι
18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?
19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους
και στο μέλλον?
Με κάποιους ίσως, όταν ξέρω θα βανει.

11/4

10

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Το ΦΥΛΟ:

- ΑΓΟΡΙ ☒
- ΚΟΡΙΤΣΙ ☐

2. ΗΛΙΚΙΑ:

- 14-16 ☒
- 16-18 ☐

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ-ΜΟΡΦΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

ΜΗΤΕΡΑ: ΔΗΜ. ΧΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΕΡΑΣ: ΙΩΑΝΝ. ΧΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3. Έχεις φίλους/ες;

Ναι

4. Έχεις κάποιο κριτήριο στο μυαλό σου όταν επιλέγεις κάποιο άτομο για να το προσεγγίσεις για φίλο σου?

Ναι έχω ένα ενδιαφέρον

5. Θεωρείς ότι υπάρχει κάποιος που σε επηρεάζει όταν επιλέγεις τους φίλους σου?

Συμβουλευέσαι κάποιον?

Όχι δεν συμβουλευόμαι κάποιον σκεπάζω.

6. Πόσα άτομα είναι η παρέα σου?

3

7. Είναι του ίδιου φύλου η παρέα σου?

Ναι

8. Που / πώς γνωριστήκατε;

Στο ποδόσφαιρο παίζω μπάλα σε μια ομάδα

9. Θεωρείς ότι υπάρχει ισχυρό δέσιμο μεταξύ σας?

Δεν ξέρω να πω με βεβαιότητα. Πιθανότατα
καλά

10. Γιατί κάνεις παρέα με αυτόν/ην/αυτούς?

Έχουμε κοινά ενδιαφέροντα και μας αρέσει να βρισκόμαστε και να περνάμε χρόνο για μπάλα

11. Πόσο συχνά βρίσκεστε εκτός σχολικού περιβάλλοντος?

2-3 φορές την εβδομάδα

12. Τι τρόπους επιλέγετε για να διασκεδάσετε?

Ποδόσφαιρο, video games, βόλτες στην

13. Συζητάτε μεταξύ σας όταν ανακύπτει κάποιο πρόβλημα?

Ναι αν προκύψει κάτι.

14. Έχετε διαφορές με τους/ τις φίλους/ες σου; (μαλώνετε συχνά)

Όχι, δεν μαλώνουμε. Καμιά φορά μπορεί να υπάρξει αμηχανία μέσα μας αλλά δεν μας δημιουργεί κανένα πρόβλημα

15. Αν ΝΑΙ- πώς τις λύνετε;

Συζητάμε και αυτών με έναν τον άλλον.

16. Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο συνήθως έχετε διαφορές?

Όχι κάτι συγκεκριμένο.

17. Έχεις νιώσει ποτέ προδομένος/η από τους φίλους σας? περιέγραψε

Όχι, δεν έχω βρεθεί κάτι τέτοιο

18. Αν ναι, επιλύθηκε η διαφορά μεταξύ σας?

19. Θεωρείς ότι θα εξακολουθήσεις να κάνεις παρέα με τους τωρινούς σου φίλους και στο μέλλον?

Ναί, όπως και, ο χρόνος θα δείξει

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.